

Iniciatives transformatives per construir una agenda compartida a Terres de l'Ebre

Col·lecció «Monitoratge de la **RIS3CAT**», número 22

Maig de 2023

Iniciatives transformatives per construir una agenda compartida a Terres de l'Ebre.
Maig de 2023

Generalitat de Catalunya

Resum de la llicència: <https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/deed.ca>
Llicència completa: <https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/legalcode>

Edició

Secretaria d'Afers Econòmics i Fons Europeus
Carrer del Foc, 57
08038 Barcelona
<http://fonseuropeus.gencat.cat/>

Redacció

Íngrid Bertomeu Cabrera (A. Bertomeu i Associats S.L.) amb la col·laboració del Think Tank Terres de l'Ebre.

Índex

1. Introducció	4
2. Anàlisi del territori en clau d'agenda compartida	8
2.1. El camí cap a la sostenibilitat	8
2.2. Terres de l'Ebre, territori divers	9
2.3. Una agenda compartida a les Terres de l'Ebre	13
2.4. Reptes estratègics del territori.....	14
2.5. Tendències observades	20
2.6. Conclusions.....	23
Annex 1. Mapatge i anàlisi d'iniciatives	24
1. Marca Reserva de la Biosfera de les Terres de l'Ebre.....	25
2. Gestió forestal sostenible del COPATE	29
3. Recuperació de terres de cultiu amb valor social	33
4. Bombeig solar del reg a la Terra Alta	36
5. Gestió de la subsidència de l'esquerra del delta de l'Ebre	40
6. El món rural amb mirada de gènere	44
7. Cultiu de macroalgues a les badies del delta de l'Ebre	48
8. Adaptació empresarial per al compliment dels ODS a les empreses turístiques	52
9. Col·lectiu Cultura	56
10. Comunitat energètica a les Terres de l'Ebre	60
11. Cowocat Rural	63
Annex 2. Altres iniciatives amb potencial transformatiu identificades.....	67
Annex 3. Segmentació	70

1. Introducció

L'objectiu d'aquest document s'emmarca en la [RIS3CAT 2030](#), l'Estratègia per a l'especialització intel·ligent de Catalunya i les seves fites principals són dues:

- Identificar a Terres de l'Ebre iniciatives que contribueixen a accelerar la transició cap a un sistema socioeconòmic més verd, resiliència i just, que és el principal propòsit de la RIS3CAT 2030. Es tracta d'iniciatives transformatives impulsades per actors del territori que puguin contribuir a avançar cap a un sistema socioeconòmic transformatiu.
- Analitzar, des d'una aproximació antropològica, en quina mesura aquestes iniciatives poden ser la base per articular una agenda compartida a Terres de l'Ebre, tenint en compte les seves característiques i el seu encaix en un model d'economia sostenible i el seu potencial per evolucionar marcs mentals i d'acció.

L'anàlisi de les Terres de l'Ebre s'ha desenvolupat mitjançant el marc teòric i metodològic generat en el context de concepció i posada en marxa de les agendes compartides a Catalunya, una proposta basada en la necessitat d'un canvi de paradigma per abordar els reptes socials, econòmics i mediambientals que planteja el segle XXI i que aposta per un model d'alineació de les formes de produir i consumir amb els límits ecològics i el benestar de les persones. Aquest marc conceptual i metodològic s'exposa en el document [Guia per impulsar agendes compartides en el marc de la RIS3CAT 2030](#), publicat l'octubre del 2022 per la Generalitat de Catalunya, que ha servit de base per elaborar aquest informe. Un dels eixos principals de la proposta és el model de l'economia del "dònut" (Raworth, 2018) que aposta per una nova manera de fer, un nou marc de producció-consum, mitjançant el qual puguem satisfer les necessitats de les persones sense comprometre el planeta, una nova visió que ha de permetre superar la nostra dependència en el creixement desorbitat i cercar l'equilibri entre els límits socials i ecològics del món que habitem.

Els elements clau de les agendes compartides són la identificació d'una visió de futur desitjada a nivell de territori i la detecció d'iniciatives que s'hi alineen, així com identificar les característiques del sistema dominant i les pràctiques que obstaculitzen avançar cap a la visió de futur. Així mateix, s'analitza si les innovacions promouen l'adaptació del sistema dominant a models de continuïtat o bé obren noves estructures cap a una transició en base a la sostenibilitat.

El 2022 a Catalunya, actualment, hi ha en marxa tres agendes compartides. Citant la descripció que es fa al document [Les agendes compartides en primera persona](#), publicat per la Generalitat de Catalunya el febrer de 2023, l'Agenda compartida de terres de Lleida, Pirineu i Aran fomenta la transició verda al voltant de solucions d'economia verda i circular en el del sector agroalimentari, en benefici de la generació

d'uns nivells de benestar i prosperitat capaços de fixar i atreure població i talent. Per la seva banda, l'Agenda compartida del Bages dona resposta a l'envelliment de la població i a les conseqüents problemàtiques que se'n deriven entorn el repte de la salut i les cures. Finalment, l'Agenda compartida de la B-30 promou la transformació del territori mitjançant el HubB30, que proposa una nova forma d'actuar fonamentada en la col·laboració radical entre els agents del sistema, mitjançant processos de coideació i cocreació.

Aquestes experiències permeten desenvolupar mecanismes que contribueixen a la transformació sistèmica des de l'òptica dels Objectius de Desenvolupament Sostenible que marca l'Agenda 2030 de les Nacions Unides i la capacitat del planeta per sostenir el sistema econòmic i social.

En el camp de l'Antropologia Social i Cultural, la proposta de Raworth d'una economia en equilibri amb el planeta i el marc de les agendes compartides es vinculen directament amb una de les àrees d'estudi més destacades de la disciplina, l'Antropologia Econòmica. Aquesta àrea d'estudi indaga en les formes en què la humanitat es relaciona amb el medi en el procés de progrés i evolució, concretament emmarcant-se en les seves teories principals, l'ecologia cultural i el funcionalisme ecològic. Es construeix a partir d'estudis com per exemple els basats en els aspectes econòmics de la cultura com la producció i el consum, o els que analitzen la relació de les persones amb l'entorn, la capacitat d'adaptació, el grau d'autoregulació de les activitats humanes vers els recursos i l'equilibri persones-natura com a parts indissociables d'un sistema complex.

El concepte de responsabilitat social és el marc des d'on s'ha concebut aquest informe-diagnòstic, entenent-lo com a eina estratègica per a la comprensió de la realitat i la projecció de solucions basades en el compromís de les empreses, organitzacions i institucions pel medi ambient i el benestar de les persones i la societat. El mètode etnogràfic és el conjunt de tècniques d'investigació que s'han utilitzat per obtenir dades i informació i, l'anàlisi antropològica, és la que s'ha aplicat en la fase de prospecció del territori i preparació de les bases sobre les quals articular l'agenda compartida de les Terres de l'Ebre.

S'ha realitzat una recerca etnogràfica mitjançant les entrevistes semiestructurades com a eina principal del treball de camp, un instrument que permet respostes obertes de l'informant, facilitant la disgregació de la informació en "micro-temes que formen part d'un tot" sobre els quals poder configurar altres preguntes per estirar altres fils de contingut que reflecteixin de manera adequada la complexitat dels contextos, amb un alt grau d'interconnexions, aspectes entrelligats i variables condicionants. Aquesta metodologia s'ha completat amb l'anàlisi socioantropològica i ens ha permès estructurar una comprensió sistèmica i holística de la situació, identificar iniciatives que promouen alternatives a la tendència dominant i dibuixar les bases sobre les quals considerem la vertebració de l'agenda compartida de les Terres de l'Ebre.

En el cas que ens ocupa, s'ha pres com a punt de referència el qüestionari plantejat per la Guia per impulsar agendes compartides en el marc de la RIS3CAT 2030. S'han realitzat entrevistes en profunditat a diferents agents del territori que han col·laborat en el treball de camp:

- Aleix Suñé. Comunitat de Regants de la Terra Alta.
- Adam Tomàs. Serveis Territorials d'Empresa i Treball de la Generalitat de Catalunya a les Terres de l'Ebre.
- Begoña Garcia. Grup d'Acció Local de la Ribera d'Ebre i la Terra Alta.
- Cristóbal Aguilera. Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA).
- Francesc Minguell. Cambra de Comerç de Tortosa.
- Francisco Javier Casanova. Comunitat de Regants de l'Esquerra de l'Ebre.
- Jesús Auré. Consorci de Polítiques Ambientals de les Terres de l'Ebre (COPATE).
- Joan Estellé, Marta Curto, Pere Estupinyà, Àngel Mesado. Think Tank Terres de l'Ebre, organització de professionals que impulsa la primera jornada d'agendes compartides a les Terres de l'Ebre.
- Joan Guasch i Joan Marc Escudero. Centre Tecnològic de Catalunya Eurecat.
- Lala Escrivà. FabLab Terres de l'Ebre.
- Manel Vallès i Josep Maria Piñol. Càtedra Regió del coneixement Catalunya Sud de la Universitat Rovira i Virgili.
- Marc Poy. Ateneu cooperatiu de les Terres de l'Ebre.
- Matilde Villarroja. En el moment de l'entrevista, Secretària d'Afers Econòmics i Fons Europeus de la Generalitat de Catalunya.
- Paula Ramírez. Agència de Desenvolupament del Montsià - Consell Comarcal del Montsià.
- Ruben Alegria. Grup d'Acció Local del Baix Ebre i el Montsià.
- Xènia Gaya. Col·lectiu Cultura.

Aquest document consta d'un primer apartat on s'analitza el territori d'acord amb el marc de les agendes compartides. Es tracta del bloc 2. *Anàlisi del territori en clau d'agenda compartida*. En aquesta secció, s'exposa l'evolució del paradigma de sostenibilitat al llarg del segle XX amb l'objectiu de conèixer perquè aquest tema és al centre de tots els diàlegs en l'actualitat. A continuació, s'elabora un retrat antropològic i

demogràfic de les Terres de l'Ebre que ens permet establir una comprensió holística del territori i els motius pels quals parlem d'una àrea diversa socialment i econòmica. Seguidament, es raona sobre la necessitat d'articular una agenda compartida i s'expliquen vuit reptes estratègics a què ha de fer front el territori, així com les tendències observades, tant les del sistema dominant com les emergents.

L'informe es complementa amb tres annexos. El primer presenta el mapatge d'iniciatives transformatives i una anàlisi d'onze iniciatives. L'annex 2 conté un llistat amb vint-i-quatre accions addicionals, identificades en el conjunt del territori. Finalment, a l'annex 3 mostra els àmbits de focalització de les iniciatives.

2. Anàlisi del territori en clau d'agenda compartida

2.1. El camí cap a la sostenibilitat

A partir de la II Guerra Mundial i per fer front a les conseqüències devastadores que va tenir el conflicte, es forja un context internacionalista amb la creació de les Nacions Unides i la Declaració Universal dels Drets Humans que serveix de base sobre la qual articular les polítiques de cooperació. Sorgeix així el plantejament compartit i generalitzat sobre la necessitat de revertir els efectes de la guerra i restaurar valors de concòrdia, cooperació i respecte pels drets de les persones i l'entorn. Aquest marc marca un punt d'inflexió en les relacions polítiques, econòmiques i socials de l'esfera global, diluint les barreres geogràfiques i introduint nous paradigmes orientats a la cooperació i a models de governança col·laboratius en format transnacional, així com noves concepcions respecte de la relació entre les persones i la natura en una societat de consum i benestar i en un panorama global construït en funció del grau de desenvolupament econòmic de cada àrea, del nivell d'influència-dependència d'uns països amb els altres i d'una compromesa capacitat d'autoregulació dels recursos d'explotació del planeta.

El context de canvi de paradigma polític que s'articula durant la segona meitat del segle XX es manifesta i s'origina en les grans transformacions de la societat. A Occident, la industrialització es consolida com a model econòmic preponderant i dona pas definitivament a una societat del consum i el benestar, desapareixent del tot qualsevol forma de vida vinculada a la subsistència. L'accés al poder adquisitiu i als productes manufacturats en un mercat global redefeixen les maneres de fer i pensar de la societat i, en el cas de les societats industrialitzades, el model econòmic ha accelerat l'impacte negatiu que aquest comportament genera sobre el planeta.

Mitjançant la UNESCO (Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura), creada per restablir els sistemes educatius com a fi principal, s'inicia l'articulació d'estratègies que atorguen valors patrimonials tant a la cultura com a la natura, relaxant la dicotomia entre un i altre concepte, enfocant-los en la idea de la sostenibilitat. L'any 1971 neix el programa Man and Biosphere (MaB) i les denominades Reserves de la Biosfera, llocs d'especial interès patrimonial creats com a espais pilot per al compliment dels objectius del programa MaB, amb valors de conservació i protecció de la biodiversitat i per al desenvolupament econòmic i humà. La preocupació global sobre el medi ambient es posa sobre la taula en la Conferència de les Nacions Unides sobre el Medi Humà, a Estocolm el 1972, la primera gran conferència sobre la temàtica i on s'estableixen principis de conservació i recomanacions per a l'acció mediambiental i mitjançant la qual es crea el Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient (PNUMA).

La segueixen esdeveniments com la Cimera per la Terra (Conferència de les Nacions Unides, celebrada a Rio de Janeiro el 1992, on s'aprova el Programa 21, la Declaració de Rio i la Declaració dels Principis Forestals, i dos instruments jurídics: la Convenció Marc de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic i el Conveni sobre la Diversitat Biològica. Més endavant, l'any 2000, la Cimera del Mil·lenni de Nova York, estableix els 8 Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (ODM). Fruit de diverses reunions de seguiment d'aquest objectius i arran del fracàs en el seu assoliment, l'any 2015 a la Cimera de les Nacions Unides sobre Desenvolupament Sostenible, s'origina l'Agenda 2030, un acord signat pels 193 països amb 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) i 169 metes per a la justícia, la igualtat i la resiliència al canvi climàtic. El 2019 s'aprova el Green Deal (Pacte Verd), un full de ruta per reduir les emissions de CO2 al planeta fins convertir Europa en un espai climàticament neutre fins l'any 2050, és a dir amb petjada de carboni zero.

Des de fa uns anys, el programa de les Nacions Unides per als Assentaments Humans (ONU-Habitat) estudia la resiliència de les ciutats front el canvi climàtic. Per primera vegada, l'any 2022 aquesta agència aposta per un territori no urbà i ha elegit les Terres de l'Ebre com a espai de referència per desenvolupar una prova pilot que consisteix en el diagnòstic de fortaleses i debilitats per fer front al canvi climàtic, la despoblació, la digitalització, la desnuclearització, el turisme sostenible, l'educació, la gestió de l'aigua i la salvaguarda del patrimoni cultural i natural.

2.2. Terres de l'Ebre, territori divers

Les Terres de l'Ebre són un territori ben delimitat geogràficament, format per les quatre comarques del sud de Catalunya on el riu Ebre fa el seu darrer tram fins a la desembocadura (Ribera d'Ebre, Terra Alta, Baix Ebre i Montsià). Compta amb 52 municipis i un total de 181.390 habitants, distribuïts de manera heterogènia al llarg de la zona i generant densitats diferenciades. Les Terres de l'Ebre tenen una renda familiar disponible bruta (RFDB) de 14,1 milers d'euros per habitant,¹ la xifra més

Quadre 1. Població a les comarques de Terres de l'Ebre

Comarca	Població (habitants)	Densitat (habitants/Km ²)
Ribera d'Ebre	21.641	26,40
Terra Alta	11.302	15,30
Baix Ebre	78.953	78,50
Montsià	69.494	93,00

Font: IDESCAT (2021).

¹ IDESCAT 2022, darrera revisió.

baixa del conjunt de demarcacions de Catalunya, uns 4.000 euros per sota de la mitjana catalana.

Si bé podem situar les Terres de l'Ebre amb concreció sobre el mapa i les dades, no passa el mateix en la seva articulació social, fruit de la composició paisatgística i de les dinàmiques que al llarg del temps s'han articulat en la relació persones-entorn. La seva orografia es dibuixa per diversos accidents geogràfics en un espai relativament petit que condicionen les diferents idiosincràsies subjacents en funció de les activitats productives i de supervivència que cada comunitat ha desenvolupat al llarg del temps en cada paisatge concret. La serra dels Ports de Tortosa i el delta de l'Ebre són els escenaris més evidents, però també hi trobem, segons la classificació que en fa el Catàleg del Paisatge: Costers de l'Ebre, Altiplà de la Terra Alta, Serra del Tormo, Riberes de l'Algars, Serres de Pàndols-Cavalls, Cubeta de Móra, Baix Priorat, Serra de Llaberia, Barrufemes, Burgans, Muntanyes de Tivissa-Vandellòs, Serres de Cardó-Boix, Plana del Baix Ebre-Montsià, Paisatge fluvial de l'Ebre, Vessants de Tivenys-Coll de l'Alba, Litoral del Baix Ebre, i Serres de Montsià-Godall.

Al llarg de la història, s'hi han desplegat activitats distintes, en funció dels recursos que la natura ofereix en cadascun, feines que no han variat significativament al llarg de la història fins a mitjan del segle XX, moment en què s'introdueix la mecanització dels treballs agrícoles i artesans en aquest territori. La diferència paisatgística, doncs, no és només orogràfica, sinó que també es manifesta en les relacions socials i en els nous models de producció actuals, estretament vinculats a la tradició agrària, pesquera i ramadera.

Les Terres de l'Ebre, a escala demogràfica, es veuen afectades per diversos fenòmens generalitzats al llarg dels territoris eminentment rurals de Catalunya i de la resta de l'Estat. Per una banda, el despoblament que van experimentar a partir dels anys cinquanta del segle passat a dos vessants: un primer nivell de població migrant de les àrees rurals cap a nuclis més grans propers, com poden ser les capitals de comarca; i un segon nivell de migració de les àrees rurals a ciutats grans o intermèdies com Barcelona i rodalies i les capitals de província. A partir dels anys seixanta s'experimenta una disminució de la taxa de natalitat que, a les àrees perifèriques s'acompanya d'una davallada de gent en edat reproductiva que van marxar anteriorment buscant oportunitats de treball i que van projectar les seves vides i la seva descendència fora. Des dels anys vuitanta, però, aquest fenomen s'ha vist revertit a dues comarques de la demarcació (Baix Ebre i Montsià) – afavorit, en part, per l'arribada de població estrangera- i, per contra, s'ha accentuat en les altres dues (Ribera d'Ebre i Terra Alta). Desconeixem l'existència d'estudis científics sobre els perfils de les persones emigrades de les Terres de l'Ebre, però l'observació de la realitat apunta que el perfil principal és de joves en edat d'estudiar que difícilment tornen al lloc d'origen, fet que suposa una descapitalització de talent per al territori. No obstant, l'associació Diàspora Ebrenc va realitzar una enquesta el 2020 sobre la situació del teletreball a les Terres de l'Ebre que situa la motivació per tornar en un

19,51% de les respostes, gairebé la mateixa puntuació (19,92%) que els que no volen tornar-hi.

El panorama actual de les Terres de l'Ebre es troba en un punt d'inflexió entre els efectes dels canvis socials esdevinguts al llarg de la segona meitat del segle XX i les exigències socials i mediambientals a què ha de fer front el segle XXI i retrata l'evolució de la seva població de la següent manera al llarg dels darrers cent-vint-i-un anys ².

Quadre 2. Evolució temporal de la població a cada comarca (habitants)

Comarca	Any 2021	Any 1981	Any 1960	Any 1930	Any 1900
Ribera d'Ebre	21.641	24.971	27.647	27.362	29.891
Terra Alta	11.302	13.749	16.141	21.435	22.932
Baix Ebre	78.953	62.564	62.400	57.751	46.353
Montsià	69.494	52.931	43.484	39.639	33.027
Terres de l'Ebre	181.390	157.215	149.672	146.187	132.203

Font: IDESCAT (2021).

Més enllà dels components geogràfics i demogràfics, el territori com a tal ha de fer front a un altre repte que planteja diversos punts de partida i amb diferents graus de significació. Per una banda, es relaciona amb la percepció històrica que es desprèn de les Terres de l'Ebre com a entitat territorial en clau de perifèria, territori abandonat, oblidat o victimitzat. Per l'altra, s'observa una heterogeneïtat sobre la idea de Terres de l'Ebre en la realitat quotidiana, que concentra el sentiment de pertinença a les comarques del Baix Ebre i Montsià, perdent força a la Ribera d'Ebre i a la Terra Alta. Aquest fet s'associa principalment a la concentració de població en aquestes dues comarques, al dinamisme de l'activitat econòmica (basada en gran manera en el turisme), les xarxes de comunicació i a l'existència dels grans centres, Tortosa i Amposta.

No obstant això, les lluites i reivindicacions territorials per l'aigua o per la capacitat de decidir sobre els assumptes que afecten el territori han acabat funcionant com un element de cohesió i han determinat el seu caràcter com a registre principal en la configuració de la dignitat del territori. Des del punt de vista antropològic podem dir que la identitat o consciència social i cultural del territori s'ha articulat en base a la lluita social i a processos de reivindicació i defensa davant de fenòmens entesos com a

² Ibidem 2021.

amença. En aquest marc de valors culturals s'entén aquesta idea de “territori oblidat” que ha prevalgut en l'imaginari col·lectiu fins als nostres dies.

Malgrat tot, els anys 2000 van representar un canvi incipient en la mentalitat ebrenc, una evolució que va del tradicional victimisme polític que en els darrers anys es manifesta de manera residual cap a l'actual percepció sobre la dignificació del territori des de la proactivitat i per raons d'aportació de valor al conjunt de Catalunya. Aquesta situació representa un gir en la defensa dels interessos del territori mitjançant l'enfortiment de les bases i la posada en valor del seu capital (humà, econòmic, polític, natural), i no tant des de l'acció-reacció a curt termini a amenaces puntuals (o estructurals). Els nous corrents de pensament sobre la idea de ruralitat que s'han articulat de manera generalitzada des dels pobles - més enllà de les Terres de l'Ebre - davant del repte del despoblament han contribuït també a aquesta nova perspectiva dels territoris dignificats.

Així que, amb els canvis socials, podem veure també com canvien les narratives del territori i els valors culturals que des de la comunitat es produeixen, canviant antics discursos basats en la perifèria, l'oblit i la deixadesa per noves formes d'entendre les Terres de l'Ebre des de la perspectiva de l'oportunitat, el talent i la capacitat de generar valor a tots els nivells.

En relació a l'estructura administrativa, el conjunt del territori s'estructura mitjançant 4 consells comarcals, forma part de l'àmbit d'actuació de la Diputació de Tarragona i s'hi implementen diverses de les competències de la Generalitat de Catalunya a través de la Delegació Territorial del Govern a les Terres de l'Ebre i els diferents serveis territorials dels departaments. Aquesta estructura multifocal genera sovint dificultats a nivell organitzatiu i de coordinació entre els ens, que pot suposar un inconvenient en el desenvolupament de certs projectes quan s'han d'articular des d'una òptica supracomarcal. L'àmbit de les polítiques ambientals n'és l'única excepció, amb l'estructuració d'actuacions al llarg de les quatre comarques mitjançant les competències del Consorci de Polítiques Ambientals de les Terres de l'Ebre (COPATE) i com a òrgan gestor de la Reserva de la Biosfera de les Terres de l'Ebre, un reconeixement distintiu de les 4 comarques (exceptuant les àrees de la Ribera d'Ebre amb afectació de la central nuclear) declarades per la UNESCO el maig del 2013.

A grans trets, el teixit econòmic, s'estructura per micro i petites empreses principalment, amb menys incidència de mitjanes empreses i no arriba a una desena de grans empreses. L'activitat econòmica s'articula principalment al voltant dels ecosistemes agroalimentari i turístic. Pel que fa a l'estructura organitzativa, hi ha la presència de la Cambra de Comerç de Tortosa, amb competència al Baix Ebre, el Montsià i a dos municipis de la Ribera d'Ebre, però no a la Terra Alta i, la resta de pobles de la Ribera d'Ebre, formen part de la Cambra de Comerç de Reus. El teixit social organitzat és divers i incideix, sobretot, en l'àmbit assistencial i la inclusió, tot i

que darrerament, i fruit dels nous models mentals en relació a la ruralitat i a la forma d'entendre el territori de manera proactiva, també han aparegut diverses iniciatives culturals que plantegen nous models de producció artística i patrimonial.

2.3. Una agenda compartida a les Terres de l'Ebre

Les característiques del territori posen de manifest la necessitat d'actuar i articular una agenda compartida que transformi models i metodologies de funcionament a fi d'aconseguir unes Terres de l'Ebre més sostenibles i que proporcionin benestar i oportunitats d'articular un projecte de vida en coherència amb els valors mediambientals, alineant el territori amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible i l'equilibri del planeta. Aquesta perspectiva és al centre del diàleg polític, social i econòmic del territori i contribueix a la definició d'estratègies que apunten amb una visió conjunta. A la jornada Terres de l'Ebre: transformació econòmica de la mà de la natura i el benestar, organitzada pel Think Tank Terres de l'Ebre i celebrada a Tortosa el 22 d'abril del 2022, es va poder constatar aquest enfocament compartit pels agents representatius de diversos àmbits i sectors.

Amb aquests antecedents, s'inicia el treball que configura aquest document mitjançant la identificació i anàlisi d'iniciatives alineades cap a aquesta direcció: la sostenibilitat i el benestar, avaluant-les individualment i tenint en compte el valor que aporten, tant des del punt de vista de la capacitat transformativa com de la contribució als valors col·lectius. I durant el procés, es comprova que cal tenir en compte l'alt valor natural i la diversitat dels paisatges de les 4 comarques, que tradicionalment han propiciat una gran heterogeneïtat d'activitats productives fent que el territori no destaquï especialment pel desenvolupament d'un sector concret, sinó que es tracta, podríem dir, d'un ecosistema total en què hi trobem representades totes les activitats, àmbits i reptes, sense que es destaquï considerablement la importància d'uns sobre els altres. Els valors de sostenibilitat poden contribuir a una major cohesió territorial des del teixit productiu, social i administratiu i oferir espais d'oportunitat, diàleg i acció des de cadascun dels engranatges que conformen la multiplicitat del territori.

El panorama apunta així a una agenda que giri al voltant dels valors de la Reserva de la Biosfera que articuli accions amb la visió col·lectiva de l'equilibri persones-medi i la posada en pràctica d'un sistema econòmic basat en solucions socials i mediambientals des de diferents sectors. Es tractaria d'una agenda que ofereix oportunitats multifocals i transversals a tots els reptes identificats. A diferència d'altres agendes catalanes no podria fer front a un àmbit específic d'actuació, com serien per exemple, l'economia circular, les estructures assistencials, etc., ni tampoc podria estar enfocada a un únic sector productiu com podria ser el turisme, el sector agroalimentari o l'industrial. Tanmateix, centrar l'agenda en els valors de la Reserva de la Biosfera permetria que es desenvolupessin accions des de tots els sectors representats.

El document que presentem s'ha traslladat al Think Tank Terres de l'Ebre en una sessió de treball intern el 27 de gener del 2023, amb qui s'ha dialogat sobre els diversos apartats i continguts. S'ha valorat positivament la seva idoneïtat com a base per a la creació d'una agenda compartida a les Terres de l'Ebre i s'han posat sobre la taula reflexions a tenir en compte. N'és un exemple, les possibilitats de generar models transformatius des de la base social i econòmica, integrant-ne tots els àmbits i incloent la salut i l'educació, que tan sovint queden fora dels processos de diàleg sobre el desenvolupament socioeconòmic dels territoris, connectant tota la comunitat local, des de la infància fins a la gent més gran.

2.4. Reptes estratègics del territori

2.4.1. Les Terres de l'Ebre, territori divers i heterogeni

Un dels primers reptes a què ha de fer front el conjunt de les 4 comarques que integren les Terres de l'Ebre és l'encara tímida consistència del territori, no només des del punt de vista dels valors identitaris, sinó també des de l'òptica de l'atorgament de valors globals de territori a problemàtiques locals, sense caure en la inèrcia històrica de la individualitat o els localismes. Com convertim el problema de la subsidència del delta de l'Ebre en un repte que s'entengui com a propi també a la comarca de la Terra Alta, per exemple? O bé com entenem des del delta de l'Ebre el repte nuclear de la Ribera d'Ebre? El fet de no disposar d'un recurs administratiu que englobi les 4 comarques dificulta els processos i deixa en una mena de limbe actuacions i concepcions de caire supracomarcal. La identitat social a un nivell de conjunt de les Terres de l'Ebre s'ha construït des de finals del segle passat a través de la resposta col·lectiva davant d'amenaques externes com per exemple, els diversos plans hidrològics. Malgrat això, si bé aquestes respostes han contribuït a la construcció identitària, no hem estat del tot capaços de donar suficient consistència al vincle de pertinença més enllà del conflicte.

Pensar el territori en un context heterogeni paisatgísticament, demogràficament i econòmicament és un repte estructural que cal tenir en compte a l'hora d'articular estratègies en clau de Terres de l'Ebre i podria traslladar-se a una agenda compartida per si sola, si no fos perquè correria un alt risc d'institucionalització orientat exclusivament a reforçar el teixit administratiu.

No obstant això, els diferents plans de sostenibilitat i els fons procedents de la Unió Europea poden suposar una oportunitat per a l'augment de la cohesió territorial afavorint plantejaments de projectes que impliquen una governança i impacte transversal que traspassen l'àmbit local i comarcal i que forcin la necessitat de cooperació del teixit organitzatiu d'una forma plural i multisectorial.

2.4.2. El despoblament rural com a repte multidimensional

Durant la segona meitat del segle XX, el context més local experimenta una forta desvinculació de les comunitats respecte dels recursos de subsistència i un desprestigi generalitzat sobre les societats més arrelades a la terra. El discurs mental de modernització i les oportunitats que oferien els grans nuclis de població provoquen desequilibris demogràfics i una escletxa cultural entre rural i urbà que es manté fins als nostres dies.

El despoblament de les àrees rurals porta en si problemes d'envelliment, dificultats de retenció de talent, sobretot jove, un retrocés en la igualtat de gènere condicionat per la necessitat de realitzar treballs assistencials cap a persones dependents en el context de la família i una complexa gestió de l'habitatge que dificulta l'atracció de nous habitants als nuclis més petits, causat ja sigui per un mercat de lloguer o compra d'habitatges escàs o inexistent, o bé per una necessitat de rehabilitació i adequació dels edificis a les condicions de confort actuals.

En el cas de les Terres de l'Ebre, la recapitalització del talent ha d'anar lligada notablement a una mentalitat d'emprenedoria més que a unes expectatives d'absorció com a força de treball per compte d'altre, ja que el sistema productiu i de l'Administració pública té capacitat limitada a les pròpies característiques del territori (model productiu, grau d'interaccions socials, dinamisme econòmic, comunicacions...). La consolidació i/o atracció de professions i activitat econòmica relacionades amb la tecnologia (aplicada a totes les dimensions de la societat), l'estratègia, el sector agroalimentari, el turisme sostenible i el patrimoni, la gestió forestal, així com la redefinició i posada en valor dels oficis tradicionals són una necessitat per a la sostenibilitat del territori i la lluita contra el despoblament.

Generar les condicions socials per al retorn i l'atracció de talent és imprescindible i cal abordar el tema de manera multidimensional, tenint en compte que les persones escollim un lloc per viure, no només pels beneficis professionals, sinó també per les condicions d'habitatge, la necessitat d'interacció social, de creació de vincles d'ajuda mútua, de garanties assistencials i de comunicació (física i digital) amb el context global.

Relacionat amb una nova concepció de la idea de ruralitat, es construeix una mentalitat que pot afavorir el retorn de talent jove, tot i que en molts casos, el fet de marxar a formar-se fora també implica trobar-hi bones condicions de treball, parella, tenir fills i una vida social consolidada, factors preponderants en la decisió de tornar o no al territori d'origen. També influeix en el procés de no tornada l'escassa educació que la nostra societat té sobre emprenedoria, accentuada pel fet que, durant la segona meitat del segle XX, les oportunitats de treball assalariat representaven un salt qualitatiu en la millora de les condicions de vida dels habitants de les àrees rurals. Enviar els fills a estudiar i col·locar-se en una bona empresa o a l'Administració era un

objectiu de vida de les famílies i poca cabuda hi tenia l'esperit emprenedor, associat generalment a moltes hores de treball i pocs ingressos. Afortunadament per a les zones com les Terres de l'Ebre, aquesta tendència està canviant des de començaments dels anys dos mil, i cada vegada més persones emprenedores estan obrint perspectives d'autoocupació al món rural.

2.4.3. Mantenir la sostenibilitat del turisme

Les Terres de l'Ebre es troben en un punt d'inflexió respecte del creixement del sector turístic, sobretot arran de les problemàtiques mediambientals del territori, que han despertat un interès entre la població forana per visitar els seus espais naturals. Situats en aquest punt, mantenir i potenciar el valor de la sostenibilitat en aquest àmbit és un repte al que s'ha de fer front, és a dir, cercar l'equilibri entre el creixement i la capacitat del territori per continuar oferint el valor de la sostenibilitat turística com a raó de ser. L'experiència del visitant ha de mantenir el relat sobre la relació de les persones i la natura i posar en valor un entorn que alberga multiplicitat de paisatges i ecosistemes en un radi de visita amb a penes cinquanta quilòmetres.

L'elevada riquesa del patrimoni cultural i natural articulada per diverses figures de protecció i reconeixement com els dos parcs naturals, la reserva de la biosfera, així com el vast patrimoni arqueològic, arquitectònic i immaterial (festes, oficis, tradicions orals, gastronomia, música...) són punts forts per a la millora de l'oferta turística, encara molt enfocada a la natura i incipientment a la cultura. Les vies verdes i la navegabilitat del riu Ebre poden actuar com a elements articuladors de l'oferta, per diversificació i per vincle territorial.

A nivell de salt cap a la sostenibilitat, l'economia circular, a nivell generalitzat, és una necessitat detectada en el sector de l'hostaleria i la restauració, que estan encara en una fase precària pel que fa als percentatges de recollida selectiva (sobretot de fracció orgànica). És un repte també la necessitat de dignificació dels professionals de l'àmbit turístic, el foment i el manteniment de l'ocupació de llarga durada i la desestacionalització.

2.4.4. Transició energètica

Les Terres de l'Ebre han estat un territori de referència en la producció d'energia des de l'entrada en servei de la central hidroelèctrica de Flix, l'any 1948 –amb antecedents des de les acaballes del segle XIX-, fins a la implantació de la central nuclear d'Ascó (i com a sector sud de Catalunya amb les de Vandellòs I i II) als anys vuitanta, els posteriors parcs eòlics de la dècada dels noranta i els anys dos mil i la projecció d'una mega-central hidroelèctrica reversible al pas del riu Ebre per Riba-roja d'Ebre i la Fatarella que va iniciar-se el 2011. L'augment exponencial de molins de vent en els darrers anys i la nova projecció de parcs fotovoltaics, sobretot a la comarca de la Terra

Alta, ha obert el debat sobre el paper del territori en la conversió del model energètic català a les fonts renovables, a més de despertar un rebuig per part de l'opinió pública i una sensació generalitzada de menyspreu per part de l'Administració pública cap a aquesta comarca respecte d'altres àrees ventoses i assolellades del país.

La planificació del model energètic de les Terres de l'Ebre és encara vaga i els projectes polítics no acaben d'arribar de manera clara i concisa a la població en general. Es tracta d'un repte que toca moltes sensibilitats que mereix molta més atenció i consciència, amb l'objectiu d'articular una transició energètica que representi una oportunitat real i a llarg termini per al desenvolupament del territori.

Paral·lelament, en l'àmbit domèstic i empresarial, es manifesta un creixent enteniment i sentit comú en relació al problema mediambiental que ha propiciat una obertura de ment cap a l'ús de les renovables per a l'autoconsum. Els centres tecnològics, per la seva banda, veuen en aquest repte l'oportunitat de desenvolupar solucions que posin en valor el territori mitjançant iniciatives tecnològiques i d'innovació.

2.4.5. Sostenibilitat del model agroalimentari. Repte agroalimentari des de dues vessants: el relleu generacional i la potenciació del valor de qualitat del producte

Tal com s'ha comentat en apartats anteriors d'aquest informe, les Terres de l'Ebre són un territori tradicionalment agrícola i ramader que ha articulat la seva activitat productiva principalment al voltant del sector agroalimentari. En el moment actual, aquest àmbit de l'economia ebrenc es veu afectat per diverses problemàtiques. Per una banda, la tendència global de la baixa rendibilitat de les activitats agrícoles, pesqueres i ramaderes i, per l'altra, la manca d'un relleu generacional que garanteixi la continuïtat de les petites produccions del sector primari, liderades en bona part per persones en edat de jubilar-se i sense transmissió de l'ofici a nivell familiar.

Cada unitat paisatgística ha desenvolupat un tipus d'activitat diferent, des del regadiu al secà en l'agricultura. La ramaderia extensiva està en risc de desaparició i es limita a uns pocs ramats de cabra blanca, l'única raça autòctona de Catalunya i en perill de desaparició. Es concentren a la serra de Cardó, els Ports, la Torre de l'Espanyol, el Coll de l'Alba i la serra del Montsià.

Alguns dels reptes importants d'aquest eix són la distància generacional entre la tecnologia i els elements bàsics de supervivència (alimentació, aigua, aire); la freqüència, cada vegada més escurçada dels efectes del canvi climàtic sobre l'economia, perquè afecta la capacitat de producció i extracció de recursos; la falta d'aplicació de tecnologies d'automatització de processos; o els valors i pràctiques sobre el consum agroalimentari i la poca predisposició a pagar pel preu relatiu dels aliments respecte d'altres bens que no són de primera necessitat; la falta de consciència de la petjada ambiental de les importacions; els efectes dels fitosanitaris en la salut; o la pèrdua de varietats agrícoles, que ja arriba al 75% de varietats a nivell

mundial, i de biodiversitat dels cultius, només nou varietats representen el 66% de la producció³.

A nivell de producte, hi ha una tendència creixent cap als valors de qualitat i diferenciació, per tractar-se de produccions relativament tradicionals i localitzades en àmbits paisatgístics d'interès natural i/o patrimonial, afavorida per un turisme basat en la gastronomia principalment que permet donar projecció als productes locals. També s'observa certa inclinació cap a la posada en valor dels cultius ecològics i cap a models d'economia blava pel que fa a la pesca i aqüicultura.

La presència de dues escoles agràries i d'un institut de capacitació nàutic-pesquera al territori podria jugar un paper clau en el relleu generacional del sector, adaptant el seu currículum a noves necessitats detectades i fomentant la professionalització i dignificació dels ecosistemes agroalimentaris.

En un altre ordre de les coses, el model agroalimentari ebrenc està condicional en bona mesura als sistemes de gestió de l'aigua, àmbit que presenta al seu torn reptes, problemàtiques i oportunitats de gestió d'aquest recurs, en bona part regit per valors consuetudinaris d'origen ancestral estretament vinculats a l'equilibri i funcionament dels ecosistemes.

2.4.6. Salut, cures i model assistencial com a oportunitat per implementar tecnologies i innovació social

El fet que hi hagi ja experiències basades en el repte de l'envelliment, com l'agenda compartida de la comarca del Bages, pot actuar com a referència per importar tecnologies que millorin el sistema d'atenció sociosanitària de les Terres de l'Ebre, amb solucions que facilitin l'assistència en remot dels pacients i el seguiment de l'estat de salut de les persones dependents.

Així mateix, els treballs de cures i atenció a la dependència estan representats majoritàriament per dones i, més enllà dels centres professionals, representen una activitat molt estesa a nivell domèstic. La nostra societat té un model de criança i assistència patriarcal que condiona notablement la capacitat de professionalització de les dones en edat de tenir fills i supedita les de seixanta a setanta anys d'edat als treballs de criança dels nets i d'atenció i cura de les persones dependents en el si de la família. L'aplicació de tecnologia i polítiques innovadores que facin front a aquesta realitat pot suposar una oportunitat per modificar uns valors culturals ben arrelats a la nostra estructura social que discriminin bona part de la població.

³ Segons l'informe *The estate of the world's biodiversity for food and agriculture*, de la FAO (Food and Agriculture Organization of United Nations, Commission on genetic resources on food and agriculture), any 2019.

2.4.7. Model industrial

El sector industrial està sobre la taula en gairebé tots els diàlegs sobre desenvolupament econòmic de les comarques ebrenques, així com la necessitat de captar indústries interessades pels baixos preus del sol industrial. Plantejar quin model industrial es pot assumir que garanteixi l'equilibri entre l'activitat i el fet que el territori forma part de la Reserva de la Biosfera és un repte en si mateix. Malgrat l'interès, el territori està parcel·lat a partir de petites finques que han anat traspasant la propietat en el context de la família i que tenen el seu origen en el procés històric-econòmic de les desamortitzacions del segle XIX. Així, al territori hi escassegen les macroparcel·les capaces d'integrar projectes industrials de gran dimensió, fet que força a la reflexió sobre quina ha de ser l'estratègia industrial a les Terres de l'Ebre.

Tanmateix, algunes grans indústries s'han instal·lat en les darreres dècades i, en l'actualitat, es detecta una manca de teixit productiu al voltant de l'activitat d'aquestes grans indústries (proveïdors de materials, maquinària, tecnologies, etc.) i la falta de professionalització i/o reciclatge de determinats oficis que podrien aprofitar l'ecosistema per desenvolupar-se. Aquest fet suposa una pèrdua d'oportunitats davant d'empreses internacionals que comencen a fixar-se en un territori amb un sol industrial molt competitiu pel que fa al cost d'adquisició, però que encara no ha generat la infraestructura suficient. Per altra part, el tema de la transició nuclear és un repte de primera magnitud, tenint en compte l'existència de la central nuclear d'Ascó i, sense formar part de la demarcació però amb àrea d'influència, les de Vandellòs I i II. La gestió dels Fons de Transició Nuclear per part dels municipis encara no té una estratègia clara en termes d'inversió.

2.4.8. Vulnerabilitat dels ecosistemes naturals

Els ecosistemes protegits de les Terres de l'Ebre són els parcs naturals dels Ports i del delta de l'Ebre, una de les zones humides més importants d'Europa. Pel que fa al delta, el problema de la subsidència – el 50% de la seva superfície està per sota del nivell del mar – ocupa un elevat grau de preocupació a tots els nivells, tant per part de l'Administració com de les empreses i d'organitzacions de gestió del territori, com per part de la societat civil. A nivell ecològic s'hi sumen les dificultats de gestió de la presència de grans poblacions d'espècies invasores que posen en risc la diversitat biològica. Els grans temes que afecten a la sostenibilitat dels ecosistemes ebrencs són les polítiques de gestió de l'aigua i els efectes del canvi climàtic sobre la costa i les masses forestals, així com la fragilitat de l'equilibri de les activitats productives que s'hi implementen. L'abordatge d'aquest repte porta implícita una inversió molt gran d'esforços i voluntat que, a voltes, es veu minvada per la pròpia fragmentació política i social del territori.

2.5. Tendències observades

2.5.1. Tendències del sistema dominant a nivell global

- Els models de producció i serveis actuals suposen una amenaça per als ecosistemes.
- Es donen dinàmiques de consum vinculades a la falta de consciència social sobre l'impacte dels processos productius sobre el medi. Per exemple, el costum generalitzat de consum d'aliments barats i la falta de consciència sobre l'impacte del transport d'aliments procedents d'altres països.
- La mentalitat d'immediatesa i acumulació de riquesa provoca un desprestigi de l'activitat productiva agroalimentària més artesana.
- Hi ha una pèrdua d'interès general per l'adquisició de productes en petits comerços locals i un augment de les compres per internet.
- La tendència global dels mercats agroalimentaris dificulta els circuits de proximitat i productes km0.
- El sistema de distribució i subministrament agroalimentari provoca una pèrdua de rendibilitat dels productes locals i dels sistemes alimentaris de petita dimensió, i una major vulnerabilitat del sistema.
- L'agricultura requereix dedicació i esforç i la mentalitat dels joves sembla optar per activitats menys exigents.
- El despoblament rural té conseqüències negatives en el teixit econòmic i productiu local.
- L'abandonament de la matriu agroforestal crea boscos més permeables als grans incendis.
- El canvi climàtic provoca un augment del nivell del mar que afecta les activitats productives i els ecosistemes.
- Venim d'una tradició productiva i econòmica orientada al rendiment ràpid i fàcil.
- El sistema d'impostos dificulta el rendiment de les petites i mitjanes empreses.
- L'elevada dependència de les fonts d'energia convencionals i l'increment dels costos energètics contribueix a un model energètic poc sostenible.
- L'individualisme i el desprestigi de les activitats culturals han dificultat la creació de xarxes i també la creació de fons estructurals que permetin un desenvolupament d'aquest àmbit, donant-li una importància secundària.

2.5.2. Tendències del sistema dominant a les Terres de l'Ebre

- Falta d'optimisme entre els joves en relació a la possibilitat d'articular un projecte de vida al territori, vinculat a una professionalització qualificada.
- Hi ha una gestió forestal deficient, que actua en porcions territorials molt limitades.
- Abandonament dels camps de conreu basats en una distribució de la propietat de petites parcel·les que fan difícil l'articulació d'estratègies sobre els terrenys.
- Les Terres de l'Ebre no disposen de centre logístic de biomassa, fet que genera incertesa en el sector privat a l'hora de fer una transició energètica.
- El despoblament i l'envelliment es dona de manera heterogènia a les quatre comarques.
- Les Terres de l'Ebre pateixen una fuga de talent, sobretot a les comarques de la Ribera d'Ebre i la Terra Alta.
- Falta de mecanització i tecnologia que facilitin les tasques del camp.
- El costum d'utilització de mètodes de producció convencionals requereix un canvi de mentalitat entre els productors, en la manera de fer, una qüestió que no sempre és ben rebuda pels productors més tradicionals.
- La subsidència del delta de l'Ebre afecta a diversos àmbits de l'estructura social i manquen lideratges per fer-li front.
- El teixit empresarial vinculat al sector agroalimentari està basat en micro i petites empreses, majoritàriament, amb una manca clara de transmissió i amb poca previsió de futur.
- Falta de relleu generacional de les empreses agroalimentàries.
- Les tasques relacionades amb l'activitat agroalimentària són principalment manuals i determinen unes dures condicions físiques del treball, però també a unes males condicions retributives.
- Dificultats en la conciliació familiar, formativa i professional de les dones.
- L'estacionalitat de l'activitat turística genera dificultats per garantir la continuïtat de les persones treballadores.
- El sector turístic, sobretot en la restauració i hostaleria, és caracteritzat per la manca de capacitat d'oferir espais de professionalització i treball digne dels equips a primera línia d'execució.
- Pèrdua de valor i manca de professionalització/reciclatge en els oficis tradicionals.

- Els professionals de la cultura són un dels col·lectius més importants a l'hora d'emigrar de les zones rurals.
- Xarxes de comunicació i infraestructures deficientes per fer front als nous reptes d'industrialització.
- L'estructura administrativa és fragmentada i poc cohesionada.
- A les Terres de l'Ebre hi ha molt poques organitzacions amb capacitat estructural, presència a les 4 comarques i una metodologia de funcionament d'acord amb els objectius de les agendes compartides.
- Hi ha una tendència a l'apropiació institucional dels projectes i a la falta d'operativitat i coordinació.
- El sistema administratiu i estructural té dificultats per generar solucions de resiliència, revertir el despoblament i la fuga de talent.

2.5.3. Tendències emergents

- Hi ha un creixent interès en el manteniment i potenciació dels valors de sostenibilitat entre el teixit social, productiu i els projectes polítics.
- El percentatge de bosc públic de les Terres de l'Ebre és major a la mitjana de Catalunya, fet que facilita l'agilitat en les intervencions.
- Gairebé el 100% de les algues consumides a Europa és d'importació. No obstant, hi ha un interès creixent per part de la Comissió Europea en la producció d'algues i elabora i revisa normatives al respecte.
- Hi ha un consum creixent de proteïnes alternatives a les d'origen animal que pot afavorir el consum d'algues.
- Les Terres de l'Ebre són un referent en la producció d'energia i en aquests moments es planteja el repte de la transició energètica com a línia estratègica de territori.
- Hi ha un interès creixent de les persones que han marxat per retornar i desenvolupar-se professionalment al territori.
- Es detecta un interès creixent en el teletreball com a mitjà per desenvolupar un projecte de vida en l'àmbit rural.
- Hi ha una posada en valor creixent de l'entorn mediambiental.
- Hi ha una tendència a l'alça en les pràctiques col·laboratives entre agents diversos i amb perspectiva multinivell i transversal als sectors.

2.6. Conclusions

Tal com s'ha posat de manifest en aquest informe, les Terres de l'Ebre són un territori divers i tenen un teixit econòmic i social amb potencial per articular una agenda compartida. En els àmbits econòmic, social i polític la sostenibilitat i el canvi climàtic estan al centre del diàleg per a una transformació del territori cap a un model d'economia i societat alineat amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible que marca l'Agenda 2030 de les Nacions Unides.

L'anàlisi dels reptes que s'ha dut a terme ha retratat una realitat composta per iniciatives amb potencial transformatiu molt variades i que tenen impacte en un gran ventall de reptes. D'altra banda, fins a dia d'avui, aquestes accions es presenten predominantment de forma atomitzada i amb poca relació entre elles, fruit d'una dinàmica històrica orientada a l'individualisme i el localisme. No obstant això, els propis agents promotors de les iniciatives són conscients d'aquest fet i de la necessitat de construir processos per canviar aquesta tendència.

L'articulació d'una agenda compartida permetria aprofitar el comú denominador del conjunt de les accions: la sostenibilitat, la resiliència al canvi climàtic i el reconeixement internacional del patrimoni cultural i natural de les Terres de l'Ebre. I, consegüentment, afavoriria la capitalització d'energies i iniciatives entre tots els agents com a recurs per optimitzar els efectes positius que tenen sobre el medi ambient i la societat, potenciant el seu valor i generant creixement i noves oportunitats. L'agenda compartida facilitaria l'orientació d'iniciatives disperses cap a un objectiu compartit, una visió de futur per a les Terres de l'Ebre que doni resposta als reptes del segle XXI des del fil conductor de la sostenibilitat del planeta i el benestar de les persones.

Annex 1. Mapatge i anàlisi d'iniciatives

Les iniciatives amb potencial transformatiu identificades són les següents:

1. Marca Reserva de la Biosfera
2. Gestió forestal sostenible del COPATE
3. Recuperació de terres de cultiu amb valor social
4. Bombeig solar del reg de la Terra Alta
5. Gestió de la subsidència del delta de l'Ebre
6. El món rural amb mirada de gènere
7. Cultiu de macroalgues a les badies del delta de l'Ebre
8. Adaptació empresarial per al compliment dels ODS a les empreses turístiques
9. Col·lectiu Cultura
10. Comunitat energètica a les Terres de l'Ebre
11. Cowocat Rural

A continuació, s'analitza cadascuna d'aquestes iniciatives.

1. Marca Reserva de la Biosfera de les Terres de l'Ebre

La Reserva de la Biosfera és una figura de protecció vinculada a la salvaguarda i conservació de la biodiversitat i els ecosistemes naturals, considerats entorn el binomi persones-medi. A les Terres de l'Ebre va ser declarada per la UNESCO el 2013. En l'actualitat el COPATE gestiona la figura de protecció i la marca. Darrerament s'ha revisat el reglament del distintiu i s'hi inclouen altres ítems que eren inexistents o insuficients, com per exemple els vinculats a les activitats culturals o a les activitats turístiques, fent-lo més competitiu per aconseguir la projecció que vol representar.

Entitats o persones que la promouen: COPATE, Jesús Auré (Reserva de la Biosfera: Govern de la Generalitat de Catalunya, Albert Salvador).

Escala: Regional, Terres de l'Ebre.

Nivell de desplegament: Programes o estratègies que organitzen i coordinen diferents intervencions individuals. Iniciativa amb impacte sistèmic.

1.1. Proposta de valor per àmbit d'impacte

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Econòmic	- La distinció aporta valor afegit als productes i serveis que s'acrediten amb la marca Reserva de la Biosfera.	- Afavoreix l'activació econòmica, que reverteix sobre el teixit empresarial local. - S'enfoca en el mercat internacional com a oportunitat.	- Projecta models de producció-consum responsables i sostenibles. - Contribueix a l'abandonament dels models vinculats al volum i les masses. - Se sosté en plantejament de desenvolupament a llarg termini.
Ecològic	- És una oportunitat per generar canvis en el model de producció agroalimentària convencional i introducció de metodologies sostenibles	- Contribueix a la conservació dels ecosistemes de les Terres de l'Ebre.	- Fomenta la millora de l'estat dels espais naturals. - Disminueix l'impacte de les activitats humanes sobre el medi.

A.1. Mapatge i anàlisi d'iniciatives

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Social	- Incrementa el sentiment de pertinença a les Terres de l'Ebre.	- S'articula a través de valors identitaris vinculats a la sostenibilitat i a la revisió de la nostra relació amb el medi. - Contribueix a l'autoestima del territori i la dignificació de les activitats. - Projecta una imatge interna i externa del territori basada en els valors de la sostenibilitat.	- Contribueix als valors col·lectius i globals de consum responsable amb les persones i el medi i a la consecució dels ODS.
Psicològic	- Genera sentiments positius respecte de les possibilitats d'articular un projecte de vida a les Terres de l'Ebre. - Afavoreix els sentiments d'orgull regional i pertinença.	- Permet articular marcs mentals fonamentats en la idea de territori sostenible i d'entorns socials optimistes. - Contribueix a la posada en valor de les comunitats locals i al respecte per la dignitat dels membres que les formen.	- Promou el benestar de les persones vinculat al respecte per l'entorn natural i el context mediambiental.

Font: Elaboració pròpia

1.2. Oportunitats i amenaces de l'entorn

Tendència o fenomen de l'entorn	Tendència o fenomen del territori
- L'existència de models de producció i serveis que suposen una amenaça per als ecosistemes.	- Disminució de la rendibilitat de la producció agroalimentària. - Dinàmiques vinculades a la falta de consciència social sobre l'impacte dels processos productius sobre el medi. - Tendència al rendiment ràpid i fàcil. - Falta d'optimisme entre els joves de la possibilitat d'articular un projecte de vida al territori, vinculat a la professionalització qualificada. - Voluntat de mantenir dels valors de sostenibilitat del territori en moments de canvi.
Oportunitat per al territori	Amenaça per al territori
- Donar un valor afegit mitjançant el segell Reserva de la Biosfera, vinculant-lo amb la qualitat dels productes. - Dignificar el servei des del propi territori. - El fet que el COPATE treballa a nivell d'ajuntaments pot suposar una major alineació dels ens respecte dels valors de la reserva de la Biosfera. - Oferta amb varietat d'activitats i productes per la diversitat paisatgística. - Foment d'un model de desenvolupament econòmic vinculat a la protecció del medi. - Darrerament s'ha realitzat la valoració periòdica de la reserva i es proposa ampliar fins els límits territorials de la Ribera d'Ebre, excloent les àrees industrials.	- El propi terme "reserva" podria ser interpretat com un topall en el volum de producció i consegüentment, vist com un impediment per a inversors. - La percepció implícita en el concepte de "reserva" podria provocar que algun sector ho percebi com un impediment al desenvolupament econòmic. - Falta de consciència social sobre el valor de la qualitat entre productors. - Reticències per canviar models de producció convencionals. - Falta de confiança dels productors respecte de les possibilitats de vendre posant el focus en la qualitat. - Falta de capacitat d'influència en circuits de mercat local.

Font: Elaboració pròpia

1.3. Connexions amb les pràctiques dominants i tendències de l'entorn

Pràctiques del sistema	Descripció
Educació, coneixement, xarxes i informació	- Podria vincular-se a formació, relacionada amb el turisme o el sistema agroalimentari, incloent metodologies i continguts als currículums de cicles formatius. - A nivell de centres de recerca, la iniciativa és multipolar i permetria desenvolupar investigació als diferents centres, IRTA i Eurecat, així com amb la Universitat Rovira i Virgili.
Polítiques, regulacions, incentius, despesa pública i inversió	- El reglament de marca actua com a regulació. - Proporciona procediments de registre i seguiment del compliment dels criteris.
Tecnologia i innovació	- Pot propiciar la innovació en els processos de transformació agroalimentària: sistemes eficients de producció i energia, economia circular (biomassa amb rebuig clofolla arròs, ametlla..., per exemple). - Podria fomentar la investigació, prototipat i implementació de sistemes de sensorització del camp. Petits productors ja disposen d'autòmats programables per a tractaments fitosanitaris i regs. - En l'aplicació de fitosanitaris es podria desenvolupar tecnologia amb drons.
Finances i mercats privats	- Mitjançant fons europeus es poden crear convocatòries de subvencions tant a ens públics i privats. - Permet desenvolupar productes orientats a la qualitat com a valor de competitivitat.
Valors i pràctiques culturals i socials	- Genera valors de territori i de sostenibilitat. - S'incorporen criteris al reglament de la marca perquè les activitats culturals puguin sumar-s'hi, així com comerços de proximitat, mercats i esdeveniments esportius al medi natural.
Avaluació	- La marca Reserva de la Biosfera Terres de l'Ebre es troba en procés de revisió de criteris

Font: Elaboració pròpia

2. Gestió forestal sostenible del COPATE

Iniciativa encara no implementada de gestió de la massa vegetal dels forests municipals de les Terres de l'Ebre i creació d'una àrea logística de biomassa, amb l'objectiu de retirar l'excés de vegetació per evitar l'elevat risc d'incendi, afavorir el creixement d'arbres adults respecte dels joves i promoure una gestió forestal sostenible. Es preveu donar-li una òptica d'economia circular creant un centre de distribució de la biomassa com a combustible alternatiu per al teixit empresarial i promovent la creació d'empreses de gestió forestal, ara per ara inexistents al territori..

Entitats o persones que la promouen: COPATE, Jesús Auré

Escala: Regional, Terres de l'Ebre.

Nivell de desplegament: Programes o estratègies que organitzen i coordinen diferents intervencions individuals. Iniciativa amb impacte de xarxa en tant que s'articula mitjançant els ajuntaments.

2.1. Proposta de valor per àmbit d'impacte

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Econòmic	- Facilitaria l'accés al mercat de treball mitjançant la creació d'activitat econòmica al voltant de la gestió dels boscos.	- Afavoriria l'ocupació en activitats de gestió forestal, així com la creació d'empreses. - Proporcionaria una reducció dels costos de subministrament en relació a les energies convencionals.	- Genera activitat econòmica que fomenta l'economia circular
Ecològic	- La iniciativa podria donar peu a considerar l'impuls de les activitats ramaderes com un possible mitjà de gestió, tot i que el projecte no inclou cap actuació relacionada. No obstant això, l'entitat sí que intervé en aquest sentit a la Ribera d'Ebre, amb ramaders sobretot de Rasquera.	- Millora del mosaic agroforestal, fet que afavoreix la biodiversitat del territori i representa un fre als incendis.	- Disminueix el risc d'incendi als boscos mediterranis i resiliència amb el canvi climàtic. - Frena l'escalfament global.

A.1. Mapatge i anàlisi d'iniciatives

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Social	- Propicia el manteniment de l'ocupació, afectada per la pèrdua de llocs de treball conseqüència del tancament de grans empreses. - S'articula a través de les administracions municipals.	- Permet fixar població per la creació d'activitat econòmica	- Contribueix a revertir el fenomen del despoblament de les àrees rurals.
Psicològic	- Aporta tranquil·litat respecte del risc d'incendi dels boscos municipals. - Genera optimisme pel que fa a les sortides professionals al territori.	- Genera estima per l'entorn forestal i contribueix al reforç d'una autopercepció positiva del territori.	- Afavoreix el respecte per l'entorn natural i contribueix als valors globals de sostenibilitat.

Font: Elaboració pròpia

2.2. Oportunitats i amenaces de l'entorn

Tendència o fenomen de l'entorn	Tendència o fenomen del territori
- Abandonament de la matriu agroforestal. - Boscos més permeables als grans incendis. - Elevada dependència de les fonts d'energia convencionals.	- Les Terres de l'Ebre no disposen de centre logístic de biomassa, fet que genera incertesa en el sector privat a l'hora de fer una transició energètica. - Gestió forestal deficient, que actua en porcions territorials molt limitades. - El percentatge de bosc públic de les Terres de l'Ebre és major a la mitjana de Catalunya, fet que facilita l'agilitat en les intervencions. - La prevenció dels incendis és una competència de les administracions locals.
Oportunitat per al territori	Amenaça per al territori
- La iniciativa permetria tenir boscos més "nets". - Dinamització d'una economia circular i oportunitats d'ocupació en els treballs de gestió forestal. - Permetria la transició tecnològica i d'innovació del sector privat cap a fonts d'energia renovables (biomassa).	- L'alt risc d'incendi dels boscos mediterranis. - En el teixit empresarial, la transició tecnològica i energètica encara no es percep com una oportunitat.

Font: Elaboració pròpia

2.3. Connexions amb les pràctiques dominants i tendències de l'entorn

Pràctiques del sistema	Descripció
Educació, coneixement, xarxes i informació	- Fomenta la realització d'estudis, avaluacions d'impacte... i pot implicar la universitat, així com pot ser una oportunitat per a les escoles agràries i els cicles formatius.
Polítiques, regulacions, incentius, despesa pública i inversió	- La iniciativa es finança amb fons públics i s'articula en base al marc normatiu que afecta l'activitat del COPATE. - El sistema de gestió de l'ens pot generar dificultats perquè es troba en un marc d'actuació orientat als ajuntaments però articulat des del Consell Comarcal.
Tecnologia i innovació	- Obre l'oportunitat a les empreses per transformar els seus processos en vistes a l'ús de biomassa com a font d'energia, fet que generarà necessitats tecnològiques. - El centre de distribució de biomassa requerirà la incorporació de tecnologia innovadora.
Finances i mercats privats	- Genera opcions de mercat de la biomassa i d'empreses dedicades a la gestió forestal, ja que actualment són inexistents. - Contribueix a un model d'economia més alineat amb la circularitat i l'autosuficiència energètica. - Pot aprofitar fons de transició nuclear per finançar el projecte.
Valors i pràctiques culturals i socials	- Generarà una nova visió sobre la nostra relació amb el forest i afavorirà la percepció positiva dels pagesos respecte de l'acció de l'Administració en el mosaic agroforestal. - Contribueix a una mentalitat més sensible amb el medi ambient i a un sentiment de protecció en relació al risc d'incendis.
Avaluació	- La iniciativa s'emmiralla en el centre logístic de biomassa del Vallès Occidental.

Font: Elaboració pròpia

3. Recuperació de terres de cultiu amb valor social

La cooperativa Terram (la Sénia) s'ha creat amb la finalitat d'implementar un model de negoci basat en la recuperació de terres de conreu per treballar-les. Pretén vincular l'activitat agrícola amb l'ocupació per a la inserció sociolaboral de persones en situació de risc social.

Entitats o persones que la promouen: Terram cooperativa, Oscar Pla.

Escala: Regional, Terres de l'Ebre.

Nivell de desplegament: Es tracta d'una comunitat de pràctica.

3.1. Proposta de valor per àmbit d'impacte

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Econòmic	- Aporta valor al màrqueting social del teixit productiu agrari.	- Afavoreix el manteniment del cultiu de l'olivera i la producció d'oli. - Reactivació de l'agricultura. - Diversificació de les fonts de finançament que poden ser pròpies per venda de producte, públiques via subvencions i privades via mecenatge.	- La iniciativa té capacitat de ser replicada i generar potencial de creixement. - Permet la creació de llocs de treball d'inserció.
Ecològic	- Fomenta el desenvolupament d'un model d'agricultura regenerativa.	- Provoca canvis en les formes de produir convencionals que afavoreixen la biodiversitat i qualitat dels sols.	- Desenvolupa un model d'agricultura que impacta en la mitigació del canvi climàtic i que permet un millor aprofitament natural de l'aigua en cultius de secà.

A.1. Mapatge i anàlisi d'iniciatives

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Social	- Accelera processos d'inserció sociolaboral i ofereix oportunitats de desenvolupament professional a col·lectius en risc d'exclusió.	- Genera sensibilitat social a nivell de territori perquè impacta sobre col·lectius específics.	- Promou la inclusió de valors socials en les formes de producció i consum. - Contribueix a una normalització dels valors de la inserció social i a una nova mirada més inclusiva amb les persones.
Psicològic	- Té efectes terapèutics en les persones que hi participen, millorant la seva autoestima.	- Ofereix una sortida professional vinculada al territori i a un model d'economia ètic.	- Contribueix als indicadors de responsabilitat social corporativa, als criteris d'inclusió dels ODS i fomenta noves formes de relacionar-nos i valorar la diversitat.

Font: Elaboració pròpia

3.2. Oportunitats i amenaces de l'entorn

Tendència o fenomen de l'entorn	Tendència o fenomen del territori
- Increment dels costos energètics. - Vulnerabilitat del sistema de distribució i subministrament agroalimentari.	- Abandonament dels camps de conreu basats en una distribució de la propietat de petites parcel·les. - Pèrdua de rendibilitat del sistema agrícola.
Oportunitat per al territori	Amenaça per al territori
- Obtenir productes de proximitat, més competitius i respectuosos en el mercat local. - La tendència a l'augment dels costos energètics genera una oportunitat al comerç orgànic i de proximitat. - La gestió del mosaic agroforestal que acompanya el conreu pot suposar una oportunitat de producció de biomassa.	- La progressiva reforestació de l'espai tradicionalment agrícola. - La dificultat de preservació de la biodiversitat i la proliferació de determinades espècies de manera desequilibrada. - Competència dels espais agrícoles amb els horts solars i altres instal·lacions d'energia renovable.

Font: Elaboració pròpia

3.3. Connexions amb les pràctiques dominants i tendències de l'entorn

Pràctiques del sistema	Descripció
Educació, coneixement, xarxes i informació	- Permet la professionalització de noves activitats, algunes de les quals no consten als currículums dels centres formatius, com per exemple, la poda. Les dues escoles agràries podrien vincular-se en temes d'agricultura regenerativa i comercialització.
Polítiques, regulacions, incentius, despesa pública i inversió	- L'activitat s'emmarca en els plantejaments de la PAC (Política Agrària Comuna).
Tecnologia i innovació	- Els camps de conreu poden incorporar tecnologies de sensorització d'humitat i de les necessitats fitosanitàries dels arbres, així com sistemes de reg més eficients, aplicació de fitosanitaris amb dron o mecanització de processos com la collita.
Finances i mercats privats	- La iniciativa pot enfortir els circuits comercials locals i alimentar l'emprenedoria en l'àmbit de l'agricultura ecològica i regenerativa.
Valors i pràctiques culturals i socials	- Afavoreix l'autoestima col·lectiva i la dignificació dels treballs agrícoles mitjançant una nova visió de valor sobre la pràctica agronòmica i la responsabilitat social.
Avaluació	- Es tracta d'una iniciativa en procés de desenvolupament inicial, encara no s'ha consolidat.

Font: Elaboració pròpia

4. Bombeig solar del reg a la Terra Alta

La iniciativa aposta per un model d'agricultura amb reg com a opció de futur, emmarcant-se en l'estalvi energètic per reduir els costos de l'aigua, en una comarca on l'orografia dificulta el procés de bombeig pels seu desnivell de 270m. Consisteix en la instal·lació de plaques fotovoltaïques per generar l'energia necessària a les estacions de bombeig, reduint els costos energètics en les quotes de dret a reg.

Entitats o persones que la promouen: Comunitat de Regants de la Terra Alta, Aleix Sunyer.

Escala: Local, afectant la comarca de la Terra Alta.

Nivell de desplegament: Xarxa o comunitat de pràctica, entre el conjunt d'agricultors regants membres de la comunitat.

4.1. Proposta de valor per àmbit d'impacte

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Econòmic	- Permet rendibilitzar l'activitat dels agricultors, reduint costos energètics i fa més atractiva la inversió de nous productors i l'adquisició de finques. - Ofereix un millor servei a més bon preu. - La comunitat de regants de la Terra Alta és una de les entitats econòmiques que més volum de facturació té a la comarca.	- Aporta oportunitats de desenvolupament a la comarca amb més problemes sociodemogràfics de les Terres de l'Ebre.	- Contribueix a una millor eficiència energètica i redueix la dependència de les fonts d'energia convencionals.

A.1. Mapatge i anàlisi d'iniciatives

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Ecològic	- Permet el manteniment del mosaic agroforestal en una comarca amb baixa pluviometria i afavoreix la gestió de la biodiversitat. - Redueix les emissions gairebé a valors nuls.	- La iniciativa pot ser replicada per altres comunitats de regants de les Terres de l'Ebre, promovent noves formes de consum energètic amb menys dependència. - Contribueix als valors de la Reserva de la Biosfera.	- Fomenta l'ús d'energies renovables i afavoreix la resiliència envers el canvi climàtic.
Social	- La Comunitat de Regants de la Terra Alta és l'entitat amb més pes social, en una comarca on bona part de l'activitat econòmica es basa en l'agricultura. Únicament queden exclosos del reg els municipis d'Horta de Sant Joan, Arnes i Prat de Comte, ubicats en l'orografia de la serra dels Ports i amb una activitat més orientada al turisme.	- Els productes de la Terra Alta són ben valorats a nivell de les Terres de l'Ebre i també a l'exterior, ja que s'insereixen en el mercat internacional així com en establiments de gran reconeixement culinari.	- Obre la possibilitat a establir de manera replicada el sistema de rec solar i a generar llaços de cooperació entre diferents comunitats de regants més enllà de les Terres de l'Ebre
Psicològic	- El fet de saber que la disponibilitat d'aigua és segura i constant, genera benestar entre els regants i redueix la preocupació.	- Els productes elaborats a la Terra Alta poden actuar com a catalitzador de la posada en valor de la producció a nivell de les Terres de l'Ebre i la dignificació del territori.	- Permet superar la dependència de les energies convencionals i en disminueix la preocupació

Font: Elaboració pròpia

4.2. Oportunitats i amenaces de l'entorn

Tendència o fenomen de l'entorn	Tendència o fenomen del territori
- L'agricultura requereix dedicació i esforç i la mentalitat dels joves sembla optar per activitats menys exigents. - Pèrdua de rendibilitat dels productes agroalimentaris.	- Despoblament i envelliment. - Abandonament de l'activitat agrícola. - Falta de mecanització i tecnologia que facilitin les tasques del camp. - El costum d'utilització de mètodes de producció convencionals requereix un canvi de mentalitat entre els productors, en la manera de fer. Una qüestió que no sempre és ben rebuda pels agricultors més tradicionals.
Oportunitat per al territori	Amenaça per al territori
- Farà més atractiva la inversió en terrenys i activitats agrícoles pel fet de disposar d'un reg a cost reduït. - El sistema de basses repartides per la comarca afavoreix que es pugui decidir en quin moment realitzar el bombeig, en funció de si fa sol. - La baixa pluviometria de la comarca representa una oportunitat per als ingressos potencials de la comunitat.	- El progressiu despoblament de la comarca podria suposar un abandonament del camp que, al mateix temps podria ser absorbits per grans inversos agroalimentaris, modificant l'estructura econòmica de la comarca basada en petits productors amb activitats diversificades. - Malgrat que cada vegada hi ha més dones al capdavant d'empreses agrícoles, són molt poques les que ocupen llocs de representació en entitats de gestió com les comunitats de regants.

Font: Elaboració pròpia

4.3. Connexions amb les pràctiques dominants i tendències de l'entorn

Pràctiques del sistema	Descripció
Educació, coneixement, xarxes i informació	- El reg a la Terra Alta està íntimament relacionat amb el coneixement de l'enginyeria hidràulica. - Amb l'Escola Agrària de Gandesa, organitzen visites al sistema de reg i bombeig de la comarca.
Polítiques, regulacions, incentius, despesa pública i inversió	- L'actuació de la comunitat de regants es veu limitada a les normatives de protecció mediambiental, per exemple, aquelles intervencions en espais de protecció de fauna com l'àguila cuabarrada. Cal generar un diàleg per garantir l'equilibri del sistema productiu i l'ecosistema natural.
Tecnologia i innovació	- En els hidrants (punts que proporcionen l'aigua des del reg al consumidor final) disposen de tecnocentrals amb comptadors que permeten monitoritzar tot el procés a temps real.
Finances i mercats privats	- La inversió en l'estructura fotovoltaica es finança mitjançant fons públics de la Generalitat de Catalunya.
Valors i pràctiques culturals i socials	- La iniciativa contribueix a una obertura de mentalitat cap a l'adopció de noves metodologies agràries, sistemes més eficients per al reg, que es poden fer extensives en altres procediments, per exemple, en l'aplicació de fitosanitaris.
Avaluació	- La iniciativa pren com a referència el sistema de reg solar del Segrià Sud.

Font: Elaboració pròpia

5. Gestió de la subsidència de l'esquerra del delta de l'Ebre

El delta de l'Ebre té un problema de subsidència que causa dificultats en el drenatge de l'aigua acumulada, tant per al reg dels arrossars (65% de la superfície deltaica a les dues comarques) com per la pujada del nivell del mar i la manca d'aportació sedimentària del riu Ebre. Des de la Comunitat de Regants de l'Esquerra es gestiona l'evacuació tant en l'activitat agrícola com en les inundacions causades per fenòmens meteorològics mitjançant el seu sistema de bombeig. La iniciativa pretén desenvolupar tres línies de treball: fer que les estacions de bombeig més properes als punts de protecció natural siguin més sostenibles, enfortir la gestió de la vegetació dels canals i desaigües que actualment es realitza de forma mecànica, gestionar les limitacions que les normatives de protecció del medi generen sobre les possibilitats d'implantar sistemes d'energia renovable.

Entitats o persones que la promouen: Comunitat de Regants de l'Esquerra, Javier Casanova.

Escala: Local, delta de l'Ebre

Nivell de desplegament: Xarxa o comunitat de pràctica, entre el conjunt d'agricultors regants membres de la comunitat. Es tracta d'una iniciativa multinivell que afecta a diferents sectors productius (arròs, marisc, pesca, així com el teixit turístic) i desplega un model de governança específic pel que fa al sector primari.

5.1. Proposta de valor per àmbit d'impacte

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Econòmic	- Permet reduir de costos energètics per als regants.	- Permet reduir els costos de la gestió de la subsidència per evacuació, en relació a l'Administració pública, ja que s'entén com una competència de facto de la pròpia comunitat. - La gestió de l'aigua del delta afecta a altres activitats econòmiques més enllà de l'arròs, com la producció marisc, el turisme i la pesca.	- Contribueix al manteniment d'activitats econòmiques amb un mínim impacte ambiental, vinculades als valors dels espais de diversitat biològica i al seu equilibri ecològic, en una de les zones humides més importants d'Europa.

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Ecològic	- Permet millorar l'ecosistema local i optimitzar la gestió de l'aigua.	- La gestió de l'aigua del delta afecta la preservació de la biodiversitat ja que les poblacions de fauna (sobretot aus aquàtiques) fixa el seu hàbitat en el conjunt de la plana deltaica, tant, protegida com cultivada.	- El sistema de desguàs actua com a estructura de protecció de la línia de costa mediterrània enfront el canvi climàtic i la pujada del nivell del mar.
Social	- Permet difondre una major consciència mediambiental entre la població local.	- El problema del delta de l'Ebre s'ha d'entendre com una preocupació a nivell de Terres de l'Ebre, ja que es tracta d'un espai singular i té afectacions conceptuals directes al manteniment dels valors de la Reserva de la Biosfera.	- La gestió òptima dels cicles de l'aigua incideix directament en diversos ODS.
Psicològic	- Una millor gestió de l'aigua proporciona entorns optimistes respecte de les oportunitats de desenvolupament personal i professional, en el manteniment i creació d'empreses entorn el sector primari, però també del turisme i respecte de la producció científica.	- Les problemàtiques del delta de l'Ebre són concebudes com una eina de reivindicació territorial.	- La retenció de talent lligada a un desenvolupament de l'activitat productiva local contribueix a la dignificació dels territoris rurals. - Contribueix al canvi de mentalitat i consciència sobre la responsabilitat de gestionar el nostre entorn enfocant-nos en l'equilibri i en una nova forma de relacionar-nos amb el medi, des de la seva capacitat de regenerar-se.

Font: Elaboració pròpia

5.2. Oportunitats i amenaces de l'entorn

Tendència o fenomen de l'entorn	Tendència o fenomen del territori
- Canvi climàtic i augment del nivell del mar.	- Subsidència del delta de l'Ebre.
Oportunitat per al territori	Amenaça per al territori
- Implementar sistemes més eficients de desguàs de les inundacions del delta de l'Ebre. - La conjunció d'aigua dolça amb aigua salada representa una oportunitat per desenvolupar activitats econòmiques que encara no és del tot aprofitada. - El Pla Integral de les Masses d'Aigua Dolça al delta de l'Ebre afavoreix una visió de circularitat en el cicle de l'aigua, pot fer més competitiu el cultiu de l'arròs i enfortir les altres activitats que depenen d'aquest cicle. - Pot oferir un marcs d'intervenció de l'Administració mitjançant models de gestió necessàriament interdepartamental i una visió més holística i sistèmica de les activitats humanes i el seu impacte sobre el territori.	- La corresponsabilitat de les administracions i la coordinació interdepartamental és encara insuficient respecte de les problemàtiques. - El sistema de desguàs és deficient respecte de les exigències de l'impacte del canvi climàtic en la línia de costa fràgil. - La nova delimitació de la línia de costa del "Plan para la protección del delta del Ebro" afecta algunes estacions de bombeig que passen a trobar-se en espais de domini públic, dificultant administrativament la seva gestió per part de la comunitat. - El sistema de monocultiu pot representar una amenaça si genera interès en la inversió de grans companyies. - La inflació interna deguda al sistema d'arrendament de terres en el cultiu de l'arròs pot ocasionar desequilibris econòmics del sector.

Font: Elaboració pròpia

5.3. Connexions amb les pràctiques dominants i tendències de l'entorn

Pràctiques del sistema	Descripció
Educació, coneixement, xarxes i informació	- Permet promoure estudis d'enginyeria hidràulica per a grans volums, ja que bona part de la producció científica en aquest camp es basa en sistemes de poc volum d'aigua i poca elevació. El cas del delta representa una diferència notable que encara està tímidament abordada. - Caldria incorporar el model agrícola del delta al currículum de l'Escola Agrària d'Amposta.
Polítiques, regulacions, incentius, despesa pública i inversió	- La implicació del finançament del Govern és imprescindible per al canvi del model de desguàs del delta. - El conjunt de plans estratègics han de donar sortida a les problemàtiques sorgides de la gestió de l'aigua envers l'adaptació al canvi climàtic.
Tecnologia i innovació	- Ampliar les estacions de bombeig i fer-ne de noves amb més capacitat d'evacuació en relació al temps de buidatge i a la velocitat d'enfonsament és una necessitat i representa l'oportunitat d'innovació tecnològica. - La comunitat de regants aposta pel talent local i busca el valor de científics i enginyers del territori.
Finances i mercats privats	- El cultiu de l'arròs és una activitat que s'emmarca tant en mercats locals com internacionals. En aquest sentit, no suposa una amenaça la seva comercialització ni té afectacions a la rendibilitat, a diferència d'altres tipus de conreus de les Terres de l'Ebre. No obstant, la seva sostenibilitat econòmica té una elevada dependència del sistema d'ajuts públics.
Valors i pràctiques culturals i socials	- La necessitat de gestió de l'aigua en les activitats que es desenvolupen al delta pot provocar un canvi de mentalitat enfocat a activitats productives diversificades que enforteixin sectors com el marisc i la pesca i obrin portes a la creació d'una indústria agroalimentària en equilibri amb el medi (piscifactories, cultiu d'algues, conserves...).
Avaluació	- Per a la incorporació de sistemes energètics renovables en el desguàs cal avaluar l'impacte ecològic que poden tenir les instal·lacions respecte de la biodiversitat deltaica i, concretament, sobre les diverses poblacions d'aus que l'habiten.

Font: Elaboració pròpia

6. El món rural amb mirada de gènere

L'Associació de dones del món rural té àmbit d'actuació a nivell de Catalunya i disposa d'una seu territorial a les Terres de l'Ebre per afrontar les problemàtiques d'aquest territori. El seu camp d'acció és el sector agroalimentari liderat per dones.

Entitats o persones que la promouen: Associació de dones del món rural de les Terres de l'Ebre, Marcela Otamendi.

Escala: Regional i global.

Nivell de desplegament: Xarxa o comunitat de pràctica.

6.1. Proposta de valor per àmbit d'impacte

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Econòmic	- Una millora de les condicions econòmiques de les dones que tradicionalment i més modernament es dediquen a activitats agrícoles i ramaderes.	- Les empreses liderades per dones tenen una visió més sistèmica i reflexiva del procés de producció i consum, un elevat grau de compromís i són més permeables a introduir canvis en el procés de producció que millorin la rendibilitat de l'activitat. - Els referents femenins són imprescindibles per generar espais d'emprenedoria entre la gent joves.	- Posada en valor dels productes i processos agroalimentaris basats en la proximitat i el creixement regeneratiu.
Ecològic	- Contribuir al manteniment de les activitats agrícoles i ramaderes enforteix les bases per a un producte de proximitat de qualitat directament vinculat a l'ecosistema més proper.	- Hi ha una promoció dels valors agroalimentaris en els processos de producció i un compromís amb les problemàtiques mediambientals de les Terres de l'Ebre.	- Millora la resiliència del sistema agroalimentari i contribueix a la mitigació dels efectes de l'activitat econòmica sobre el medi natural.

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Social	- Promou la dignificació de les treballadores i empresàries agrícoles i ramaderes.	- L'associació té una gran capacitat de crear xarxa, podent arribar a convertir-se en un lobby. - Afavoreixen la visibilització del treball de les dones en un context on tradicionalment han tingut escàs accés a la presa de decisions	- La iniciativa contribueix a la posada en valor de les tasques de les dones en el món rural i, concretament en l'agricultura i la ramaderia, tenint en compte que a Espanya, la propietat de les terres en mans de dones és al voltant del 20%⁴, un percentatge que a molts països del món es redueix a valors inferiors al 10% (Alemanya o Suïssa, per exemple). - Incideix directament a bona part dels ODS de manera transversal i amb especial incidència al d'igualtat de gènere.
Psicològic	- El fet de disposar de referents femenins en el sector agroalimentari genera optimisme entre les persones més joves que vulguin desenvolupar-se professionalment en aquest camp.	- Les Terres de l'Ebre poden exercir de model de reconversió d'un món rural masculinitzat a un món rural que integra i posa en valor la diversitat.	- Es promou un canvi en el marc mental relacionat amb l'agricultura i la ramaderia, amb més espais de presa de decisions i propietat ocupats per dones i una reivindicació de la seva funció històrica en la producció agroalimentària.

Font: Elaboració pròpia

⁴ Eurostat 2021

6.2. Oportunitats i amenaces de l'entorn

Tendència o fenomen de l'entorn	Tendència o fenomen del territori
- La disminució de la rendibilitat dels models agroalimentaris de petita dimensió. - Dificultats administratives i estructurals per al manteniment de l'activitat econòmica, vinculades a factors com la resiliència al canvi climàtic, el despoblament o la fuga de talent. - Desprestigi social de l'activitat productiva agroalimentària.	- Les Terres de l'Ebre es configuren per un teixit empresarial vinculat al sector agroalimentari de micro i petites empreses, majoritàriament. - Falta de relleu generacional de les empreses agroalimentàries. - Dificultats en la conciliació familiar, educativa i laboral de les dones.
Oportunitat per al territori	Amenaça per al territori
- Permet incidir en la normalització de la presència de les dones en els espais de presa de decisió del teixit productiu agroalimentari. - Afavoreix nous models de lideratge del sistema de producció-consum, vinculats a valors d'igualtat i inclusió.	- Falta de representació femenina en els espais de decisió i lideratge de les principals organitzacions de gestió del paisatge i els recursos agrícoles i forestals. - Caducitat dels models convencionals de producció agroalimentària front els nous reptes socials i econòmics i dificultat per afrontar una teoria del canvi. - La feminització de les activitats assistencials en l'àmbit domèstic dificulta l'accés de les dones a càrrecs de responsabilitat i manté una forta divisió sexual dels espais públics i privats.

Font: Elaboració pròpia

6.3. Connexions amb les pràctiques dominants i tendències de l'entorn

Pràctiques del sistema	Descripció
Educació, coneixement, xarxes i informació	- Es podria treballar amb les escoles agràries i els cicles formatius per incorporar la perspectiva de gènere en l'àmbit agroalimentari i generar inèrcies entre les noies més joves, que es veurien representades en un àmbit professional poc atractiu per als adolescents. - Amb la universitat es podrien generar línies de treball tant des de la vessant científica i tècnica (tecnologia i innovació aplicada) com des de les ciències socials (estudis de gènere, d'impacte social de l'economia o etnografies sobre tècniques tradicionals, entre altres).
Polítiques, regulacions, incentius, despesa pública i inversió	- La iniciativa promou la paritat i la igualtat de gènere a les organitzacions. - Caldria incloure criteris de gènere en les bases reguladores de determinades línies de finançament per promoure la incorporació de dones a espais de presa de decisions.
Tecnologia i innovació	- Les organitzacions de dones són, en termes generals, més proclius a formes de treball transversals i sistèmiques, a tenir en compte multiplicitat de factors en els sistemes complexos. La metodologia de treball i les bones pràctiques de col·laboració són un model d'innovació social per si mateix. - Pot afavorir la creació d'startups vinculades al desenvolupament de tecnologies agroalimentàries liderades per dones.
Finances i mercats privats	- La pròpia posada en valor dels productes agroalimentaris des d'una òptica de territori, qualitat i producte de proximitat alimenta un model de mercat sostenible que pot posar el focus en l'optimització dels circuits comercials locals.
Valors i pràctiques culturals i socials	- El gènere és assignatura pendent en molts àmbits, però especialment en la transformació d'un món rural masculinitzat a un món rural divers i equitatiu. L'accés a la propietat de la terra i la divisió sexual del treball que s'ha mantingut fins ben entrada la segona meitat del segle XX, han condicionat notablement els valors i actituds que despleguem entorn les dones rurals. La iniciativa permet canviar aquests models cap a la dignificació de les dones i el valor de la seva contribució històrica a les formes d'alimentació, així com normalitzar la seva presència en els espais de decisió.
Avaluació	- La iniciativa s'emmarca també a altres àrees del territori català i, a nivell estatal, pren com a referència iniciatives com les de La Federación de Asociaciones de Mujeres Rurales (Fademur).

Font: Elaboració pròpia

7. Cultiu de macroalgues a les badies del delta de l'Ebre

La iniciativa consisteix en l'estudi de la viabilitat del cultiu de macroalgues a l'ecosistema de les badies del delta de l'Ebre mitjançant la biotecnologia marina, a fi d'implantar-lo com a activitat complementària al cultiu de marisc, i orientar-ne la seva comercialització tant al sector agroalimentari com a la indústria de materials.

Entitats o persones que la promouen: IRTA, Cristòbal Aguilera. També la promouen la Federació de productors de mol·luscs del delta de l'Ebre i el Departament d'Alimentació i Acció Climàtica de la Generalitat de Catalunya.

Escala: local, a les badies del delta de l'Ebre.

Nivell de desplegament: Iniciativa individual emmarcada en un projecte.

7.1. Proposta de valor per àmbit d'impacte

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Econòmic	- Ofereix la possibilitat de diversificar el producte a les empreses d'aqüicultura, ja que l'augment de la temperatura de l'aigua i els efectes dels temporals han causat un descens en la rendibilitat de la producció de mol·luscs en els darrers anys.	- Pot representar un reforç el sistema productiu pesquer i aporta valor distintiu al marisc, ja que la combinació alga-marisc en un mateix viver augmenta la qualitat d'ambdós productes.	- La producció de macroalgues a nivell estatal es limita a 8 tones (el 2019) entre els únics centres, Andalusia (83% de la producció) i Galícia (17%), respecte del 18,5 milions de tones que produeix Xina ⁵ . Permetria fer front a la forta dependència d'algues procedents d'altres països.

⁵ El Economista, Bruselas quiere impulsar la producción y consumo de algas en Europa, Javier Mesa, 10/02/2022.

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Ecològic	- Millora les condicions biològiques de les badies del delta per la seva activitat oxigenadora.	- Contribueix a millorar la qualitat dels productes aquícoles.	- Es relaciona amb les conseqüències del canvi climàtic i els efectes que té sobre la producció de mol·luscs. - Ajuda a la regeneració i regulació de les aigües i els seus sistemes biològics, potenciant la seva capacitat de resiliència.
Social	- Permet enfortir el teixit productiu de l'aqüicultura.	- Permet enfortir el teixit social vinculat a la producció i la idea positiva d'adaptació al canvi mitjançant la col·laboració.	- Pot representar, juntament amb els altres territoris de l'Estat que ja cultiven algues, un projecte tractor a nivell Europeu. - Els assajos realitzats al delta de l'Ebre poden transferir-se en altres territoris singulars.
Psicològic	- Aporta optimisme als productors aquícoles així com esperança i il·lusió en els seus projectes productius. - Podria ser un motor de dignificació del valor del treball, aprofitant el canvi de producte per aplicar també canvis en les operacions.	- El fet de provar solucions per enfrontar els reptes productius genera autoestima en el teixit empresarial i enforteix les relacions col·laboratives.	- Redueix la dependència i inseguretat que pot provocar el sistema de subministrament a nivell global. - Contribueix a la reflexió sobre el model tradicional de producció-consum de proteïna.

Font: Elaboració pròpia

7.2. Oportunitats i amenaces de l'entorn

Tendència o fenomen de l'entorn	Tendència o fenomen del territori
- Més del 90% de les algues consumides a Europa és d'importació. Hi ha un interès creixent per part de la Comissió Europea en la producció d'algues i elabora i revisa normatives al respecte. - Consum creixent de proteïnes alternatives a les d'origen animal.	- Teixit de petites i microempreses aquícoles amb poc múscul d'inversió. - Falta de relleu generacional. - Les tasques relacionades amb l'activitat aquícola són principalment manuals i determinen unes dures condicions físiques del treball, però també a unes males condicions retributives dels recursos humans en tasques directament vinculades a la manipulació del viver.
Oportunitat per al territori	Amenaça per al territori
- El delta de l'Ebre podria convertir-se en un centre de referència a nivell europeu per a la producció de macroalgues. - El delta de l'Ebre és assenyalat en diversos estudis científics com una de les zones òptimes per al cultiu de macroalgues. - Podria impulsar una indústria de transformació i envasat.	- Efectes imprevisibles del clima a curt i a llarg termini, que perjudiquen l'estat de les badies del delta. - Augment de la temperatura del mar. - Colmateig progressiu de les badies, que cada vegada tenen menys profunditat i, consegüentment, més escalfament i falta d'oxigenació de les aigües.

Font: Elaboració pròpia

7.3. Connexions amb les pràctiques dominants i tendències de l'entorn

Pràctiques del sistema	Descripció
Educació, coneixement, xarxes i informació	- A nivell científic, l'IRTA ja està treballant amb la iniciativa, realitzant estudis i proves. - La iniciativa genera indústria del coneixement, obre un camp d'estudi a nivell biològic, econòmic i social (mercats, formes de consum, tendències...) i mediambiental, així com en la creació d'una nova cultura culinària que podria anar vinculada al centres formatius de restauració.
Polítiques, regulacions, incentius, despesa pública i inversió	- Existeixen normatives que ja s'apliquen a nivell europeu i estatal sobre els aspectes que regulen l'activitat productiva de les algues. També s'inclou la producció d'algues en l'Estratègia Marítima de Catalunya.
Tecnologia i innovació	- El cultiu de les algues pot representar una oportunitat per a una teoria del canvi en l'aquicultura i fer el sector més permeable a la introducció de tecnologia per facilitar el seguiment de la producció i l'extracció.
Finances i mercats privats	- El reduït nombre de centres de producció d'algues respecte de l'elevat consum que hi ha a Europa pot ser un element d'atracció d'inversors. - L'Administració pública dona suport a la iniciativa mitjançant l'estratègia marítima i hi ha diverses línies de finançament per a activitats productives en l'aquicultura, en procés d'elaboració del programa del FEMPA (Fons Europeu Marítim de la Pesca i l'Aquicultura, abans Fons Europeu Marítim i de la Pesca).
Valors i pràctiques culturals i socials	- Les formes de consumir estan experimentant canvis importants en relació a l'adquisició de proteïna, una dinàmica que pot afavorir la iniciativa. - L'experimentació culinària i les influències culturals d'arreu del món en la gastronomia local també provoquen la cerca de nous ingredients i processos de presentació dels aliments que poden obrir mercat d'algues a nivell local, introduint-les en els nostres costums i formes d'alimentació locals. - Optar pel cultiu d'un producte que té unes propietats tan beneficioses per a la qualitat de les aigües afavoreix canvis de mentalitat en la forma en què aprofitem els recursos naturals, optant per opcions que també ajudin a la regeneració del medi.
Avaluació	- La iniciativa està en fase de prova pilot i anàlisi de viabilitat, fet pel qual no ha obtingut resultats que puguin ser avaluables. - Fins a dia d'avui encara no hi ha cap empresa aquícola que hagi adoptat la iniciativa com a inversió productiva.

Font: Elaboració pròpia

8. Adaptació empresarial per al compliment dels ODS a les empreses turístiques

Aquesta iniciativa pretén sensibilitzar i conscienciar les empreses turístiques en els ODS i millorar la seva activitat mitjançant l'acompanyament de 5 empreses que han d'actuar com a tractores en el camí cap al compliment dels ODS a la comarca del Montsià, elaborant i implementant una estratègia de responsabilitat social corporativa.

Entitats o persones que la promouen: Agència de desenvolupament local – Consell Comarcal del Montsià, Paula Ramírez

Escala: comarcal

Nivell de desplegament: Iniciativa individual. Es tracta d'un projecte pioner en matèria d'enfortiment del sector.

8.1. Proposta de valor per àmbit d'impacte

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Econòmic	- Permet enfortir el teixit empresarial del sector turístic i millorar la seva competitivitat basant-se en la cultura d'empresa i la responsabilitat social.	- Afavoreix que el sector turístic actuï com a referent en el compliment dels ODS i dona coherència a una activitat que s'emmarca en el territori de la Reserva de la Biosfera. - Reforça el circuit de productes de proximitat.	- La iniciativa alinea l'activitat econòmica del sector turístic a les Terres de l'Ebre amb els ODS, alineant el territori amb les directrius europees de sostenibilitat.
Ecològic	- Afavoreix la consciència mediambiental de les empreses i la seva responsabilitat sobre l'impacte que generen en àrees d'interès natural, concretament al delta de l'Ebre.	- Pot actuar com a projecte tractor per al foment de la consciència mediambiental a les quatre comarques.	- Contribueix al compliment dels ODS, mitjançant la disminució de l'impacte de les activitats i la potenciació de bones pràctiques que situïn les Terres de l'Ebre al mapa mundial del sector turístic.

A.1. Mapatge i anàlisi d'iniciatives

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Social	- Afavoreix la creació de xarxes de col·laboració entre empreses tractores i millora, a nivell intern, la gestió dels equips humans.	- Augmenta la capacitat de contractació, manteniment i atracció de talent de les empreses del territori. - Contribueix a mantenir els valors del territori com a destinació de turisme sostenible.	- Fomenta nous models de comprensió de l'activitat empresarial des de la responsabilitat social i mediambiental i pot actuar com a model transferible a altres territoris.
Psicològic	- Millora les condicions de treball dels equips humans i les eines de lideratge dels càrrecs.	- Actua com a referent a les Terres de l'Ebre en processos de dignificació del treball al sector turístic i professionalització.	- Permet situar les Terres de l'Ebre en el panorama global com a punt de referència de bones pràctiques i oportunitats de transformació.

Font: Elaboració pròpia

8.2. Oportunitats i amenaces de l'entorn

Tendència o fenomen de l'entorn	Tendència o fenomen del territori
- El sector turístic, sobretot en la restauració i hostaleria, és caracteritzat per la manca de capacitat d'oferir espais de professionalització i treball digne dels equips a primera línia d'execució. - La tendència global dels mercats agroalimentaris dificulta els circuits de proximitat i productes Km0.	- L'estacionalitat de l'activitat turística genera dificultats per garantir la continuïtat de les persones treballadores i la seva escalabilitat professional. - Les empreses turístiques es troben amb dificultats per configurar els equips de treball, degut a la inestabilitat temporal del sector.
Oportunitat per al territori	Amenaça per al territori
- Contribueix a la posada en valor del sector agroalimentari, al manteniment dels valors de l'experiència turística i a la diferenciació respecte d'altres destins. - Pot generar eines per millorar les oportunitats laborals i de professionalització	- El perill de massificació del turisme als espais naturals de les Terres de l'Ebre podria representar un problema per al manteniment dels valors de l'oferta turística. - El sector es troba amb dificultats de gestió dels canvis segons les exigències del mercat, molt variable i estacional.

Font: Elaboració pròpia

8.3. Connexions amb les pràctiques dominants i tendències de l'entorn

Pràctiques del sistema	Descripció
Educació, coneixement, xarxes i informació	- La responsabilitat social corporativa (RSC) i els ODS podrien introduir-se als currículums de les escoles d'hostaleria i turisme. - Es podrien desenvolupar estudis científics d'impacte ambiental i social de l'activitat així com de diagnòstics de necessitats i capacitat professionalitzadora del sector. - Permetria generar xarxes més transversals de treball entre els actors i instaurar models de cooperació entre empreses per crear productes més competitius.
Polítiques, regulacions, incentius, despesa pública i inversió	- El projecte està finançat pel Consell Comarcal del Montsià, amb el suport del Servei Públic d'Ocupació de Catalunya. Es tracta d'una iniciativa pública pionera que pot permetre l'adopció de mesures d'aquest tipus a nivell de polítiques de territori. Podria obrir línies d'ajut específiques per què les empreses turístiques puguin implementar programes per a l'augment de la capacitat de retenció de talent i estratègies de RSC.
Tecnologia i innovació	- La innovació social és un dels punts que es podrien potenciar i l'aplicació de tecnologies d'accessibilitat i millora de l'experiència turística, així com eines per a la millora de l'experiència de client, o la implementació de fonts d'energies renovables en instal·lacions.
Finances i mercats privats	- El projecte permet reforçar l'empresariat del territori en el sector turístic, però també contribueix a la posada en valor dels sectors que formen part del seu ecosistema, sobretot de l'agroalimentari.
Valors i pràctiques culturals i socials	- Permet la reflexió col·lectiva dels actors del territori en un sector de gran importància estratègica. - Genera formes de treball transformatives basades en l'acció col·lectiva. - Planteja la RSC com un valor per a l'empresa que contribueix al respecte pel medi i al foment del benestar social, tot aportant valors diferencials i competitius
Avaluació	- Es tracta d'un projecte que s'implementa per primera vegada a les Terres de l'Ebre. No es coneix si hi ha alguna iniciativa similar a Catalunya, fet pel qual podria actuar com a referent d'altres territoris.

Font: Elaboració pròpia

9. Col·lectiu Cultura

És una plataforma que sorgeix de l'anàlisi de l'impacte de la cultura en l'economia local i el mapatge de professionals, de la gran diversitat de festivals del territori i de la manca de visibilització dels professionals de la cultura a les Terres de l'Ebre. Es tracta de crear aliances entre els diferents actors de la cultura (clients, professionals, Administració pública i teixit social) per capitalitzar els recursos que tenim al territori i posar en valor la cultura com a eix transversal, sector d'impacte econòmic i de transformació social.

Entitats o persones que la promouen: Xènia Gaya

Escala: regional, Terres de l'Ebre

Nivell de desplegament: Impacte sistèmic, que ha transformat dinàmiques entre els professionals i està canviant marcs mentals en relació a la creació d'aliances.

9.1. Proposta de valor per àmbit d'impacte

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Econòmic	- Aporta als professionals rendibilitat econòmica per efecte de la seva major visibilitat i del treball en xarxa. Les connexions entre professionals impacta en la creació de llocs de treball.	- Les aliances a nivell de territori enforteixen el mercat local i generen un estalvi en les despeses ocasionades per la contractació de professionals i empreses d'altres indrets, sobretot en el subministrament de materials i infraestructures per a festivals i esdeveniments.	- Es tracta d'una acció privada amb ambició de col·lectivitat i visibilització tant internament (circuitos locals) com a nivell internacional. - Contribueix a l'adopció de metodologies col·laboratives i a entendre la cultura com un factor de l'existència humana que mereix ser tractat a l'alçada d'altres sectors econòmics per al desenvolupament dels territoris.

A.1. Mapatge i anàlisi d'iniciatives

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Ecològic	- Integra la responsabilitat social en la seva concepció i pràctica i fomenta accions alineades amb els ODS.	- Afavoreix l'aprofitament dels públics com a gran concentració de persones per crear processos que permetin obtenir dades sobre l'impacte social i mediambiental dels esdeveniments culturals, per definir accions més sostenibles.	- La iniciativa pot funcionar com a procediment de referència a altres territoris a nivell de país però també internacionalment en la línia de la disminució de l'impacte mediambiental del sector cultural.
Social	- Pretén fomentar programacions que incloguin públics familiars i amb metodologies inclusives i de gènere.	- Pot generar un interès creixent de la comunitat local per la cultura, fomentar l'esperit crític i nous models d'oci entre els joves.	- Es basa en la idea del dret universal d'accés a la cultura com a mitjà de desenvolupament de les comunitats.
Psicològic	- Genera esperança i il·lusió entre els professionals, que veuen que poden desenvolupar el seu ofici al territori.	- Afavoreix el canvi d'una mentalitat basada en el victimisme per abordar les Terres de l'Ebre des dels valors positius.	- Es treballa amb diferents programes que poden posar les Terres de l'Ebre com a referent global, com "Cultura y ciutadania" del Ministeri de Cultura. - Contribueix al benestar de les persones mitjançant la incorporació de la responsabilitat social en les seves accions.

Font: Elaboració pròpia

9.2. Oportunitats i amenaces de l'entorn

Tendència o fenomen de l'entorn	Tendència o fenomen del territori
- L'individualisme i el desprestigi de la cultura han dificultat la creació de xarxes i també la creació de fons estructurals que permetin un desenvolupament òptim d'aquest àmbit, donant-li una importància secundària.	- Els professionals de la cultura són un dels col·lectius més significatius a l'hora d'emigrar de les zones rurals.
Oportunitat per al territori	Amenaça per al territori
- Capitalitzar el talent pot suposar una oportunitat per a la lluita contra el despoblament. - La participació en els esdeveniments culturals genera una visió positiva del territori alhora que fomenta l'esperit crític. - Difondre l'oferta de festivals en el si de les Terres de l'Ebre permet crear una xarxa d'oci diürn i nocturn. - L'activitat cultural crea riquesa i impacte econòmic en el seu ecosistema (professionals de la cultura, però també empreses de subministrament de materials, senyalística, restaurants, allotjaments, distribució de begudes...).	- El turisme massiu podria suposar una amenaça per a la idiosincràsia dels festivals i esdeveniments culturals. - La manca de finançament i la poca prioritització del sector cultural dificulta la posada en marxa d'accions transformatives. - La transversalitat de les accions culturals, en ocasions, deixa en un limbe la possibilitat d'accedir a línies de finançament públic, normalment molt acotades i segmentades.

Font: Elaboració pròpia

9.3. Connexions amb les pràctiques dominants i tendències de l'entorn

Pràctiques del sistema	Descripció
Educació, coneixement, xarxes i informació	- Col·lectiu Cultura ja ha establert relacions amb instituts d'educació secundària on s'imparteixen cicles, com per exemple, amb l'IES de l'Ebre, on l'alumnat del grau de projectes audiovisuals realitza el vídeo de presentació de la marca Festivals Terres de l'Ebre. També té col·laboracions amb ESARDI per aplicar solucions d'ecodisseny a esdeveniments.
Polítiques, regulacions, incentius, despesa pública i inversió	- Pot representar un canvi sistèmic a partir de la generació d'indicadors per a la mesura de l'impacte dels esdeveniments i la gran mobilitat que impliquen. - La plataforma està adherida a la Fundació Catalunya Cultura i participa en la revisió de la llei de mecenatge amb l'objectiu de dialogar sobre el mecenatge d'empreses privades.
Tecnologia i innovació	- La iniciativa planteja l'aplicació de tecnologies digitals i àgils per a la gestió de la cultura. - La creació d'una aplicació generaria activitat econòmica i una millor comunicació entre els grups d'interès. - Les tecnologies audiovisuals són transversals a les activitats culturals. - Podria fomentar la creació d'espais virtuals d'experiència cultural.
Finances i mercats privats	- Cal replantejar el sistema de finançament de la cultura i reconèixer el sector com a sector econòmic d'importància estratègica en la creació de línies d'ajut enfocades a la sostenibilitat. - Afavoreix l'enfortiment d'un mercat local ecosistèmic.
Valors i pràctiques culturals i socials	- Promou una visió de la cultura contemporània com a valor de canvi sistèmic i d'innovació social. - La pràctica col·laborativa genera impacte en les maneres de fer, pensar i viure.
Avaluació	- La plataforma és pionera en la concepció del sector cultural i pot actuar com a punt de referència per a l'articulació de processos d'acció col·lectiva tant en aquest sector com en altres, pel fet que planteja una metodologia d'innovació social.

Font: Elaboració pròpia

10. Comunitat energètica a les Terres de l'Ebre

La iniciativa sorgeix d'una agrupació de cambres de comerç a nivell estatal i, a les Terres de l'Ebre, està liderada per al Cambra de Tortosa amb la voluntat de crear una comunitat energètica mitjançant la cessió de sostres d'equipaments públics i privats i amb l'objectiu d'afavorir tant l'autoconsum com l'aportació d'energia solar al petit comerç ubicat en edificis on no hi ha la possibilitat d'instal·lar plaques.

Entitats o persones que la promouen: Cambra de Comerç de Tortosa, Francesc Minguell.

Escala: El projecte actua a nivell estatal, liderat per la Cambra de Navarra.

Nivell de desplegament: Xarxa o comunitat de pràctica.

10.1. Proposta de valor per àmbit d'impacte

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Econòmic	- Suposa una reducció de costos i estalvi de les empreses i organitzacions en consum energètic i un consegüent augment de la competitivitat del comerç i la indústria.	- Provoca un canvi de paradigma en el consum d'energia i genera un enfortiment del teixit empresarial del territori.	- Contribueix a la definició de nous models organitzatius i a la transició cap a les energies renovables.
Ecològic	- Permet disminuir la dependència de les energies convencionals.	- Promou un nou model energètic que pot implantar-se a nivell de territori.	- Contribueix a la disminució de l'impacte de les energies convencionals sobre el medi, rebaixant la petjada de carboni i evitant el malbaratament d'energia.
Social	- Fomenta la creació de llocs de treball al voltant de les necessitats sorgides de la transició energètica però també pot fomentar-ne al reduir els costos energètics de l'empresa.	- Promou l'aparició d'empreses al territori al voltant del sector de les renovables.	- Contribueix a l'autonomia energètica dels territoris.

A.1. Mapatge i anàlisi d'iniciatives

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Psicològic	- Fomenta el compromís dels individus amb el medi ambient i genera benestar al disminuir les dependències.	- Promou les Terres de l'Ebre com a centre de referència en clau de transició energètica. - Podria potenciar la creació d'un clúster en energies renovables.	- Articula processos que contribueixen a la transició energètica a nivell global i que poden servir de referència per al compliment dels ODS.

Font: Elaboració pròpia

10.2. Oportunitats i amenaces de l'entorn

Tendència o fenomen de l'entorn	Tendència o fenomen del territori
- La gran dependència de les energies convencionals. - L'encariment dels costos energètics.	- Les Terres de l'Ebre són un referent en la producció d'energia i en aquests moments es planteja el repte de la transició energètica com a línia estratègica de territori.
Oportunitat per al territori	Amenaça per al territori
- Millora la competitivitat del teixit empresarial mitjançant l'estalvi i l'autonomia. - Podria afavorir la creació d'empreses vinculades a la instal·lació i processos al voltant de la transició energètica de les empreses. - Pot desembocar en l'obertura de concursos públics per a la instal·lació i la comercialització de l'excedent.	- Els subproductes de l'energia solar i els residus que generen les instal·lacions després del temps de vida útil pot suposar una amenaça, ja que no hi ha plantejaments per a la seva gestió.

Font: Elaboració pròpia

10.3. Connexions amb les pràctiques dominants i tendències de l'entorn

Pràctiques del sistema	Descripció
Educació, coneixement, xarxes i informació	- La iniciativa pot tenir incidència en els currículums de cicles formatius i en la professionalització d'un sector amb escassa presència al territori i generar talent al voltant de la tecnologia aplicada a l'energia. - Caldria crear espais de divulgació sobre energies renovables que tinguessin com a públic potencial tant les empreses com la societat en general i promoure el reciclatge i professionalització dels oficis.
Polítiques, regulacions, incentius, despesa pública i inversió	- Permet obrir espais de diàleg sobre l'adequació de les normatives a partir de les necessitats sorgides de la posada en pràctica, com per exemple sobre alguns aspectes com la forma jurídica de les comunitats energètiques, els permisos, etc.
Tecnologia i innovació	- Impulsa la creació d'eines tecnològiques com aplicacions de gestió del consum energètic o software vinculat a l'activitat, eines que podrien estar desenvolupades per empreses locals.
Finances i mercats privats	- Les comunitats energètiques creen un valor a l'excedent d'energia, que pot ser objecte de fons d'inversió i crear circuits de comercialització, ja que es tracta d'un sector a l'alça.
Valors i pràctiques culturals i socials	- El fet de treballar amb metodologies transversals i col·laboratives suposa canvis en la manera de funcionar i permet capitalitzar els recursos del teixit empresarial, l'Administració pública i la societat, contribuint a models mentals de cooperació social i a un reforç de la idea de les Terres de l'Ebre com a territori proactiu.
Avaluació	- El projecte forma part d'una iniciativa estatal i pren com a referència les accions que han desenvolupat des de la Cambra de Navarra. S'articula en col·laboració amb socis tecnològics i cerca finançament a nivell europeu.

Font: Elaboració pròpia

11. Cowocat Rural

Projecte de cooperació Leader que posa en xarxa els espais de coworking de Catalunya en què hi participen 10 grups d'acció local. Liderada pel Consorci Intercomarcal d'Iniciatives Socioeconòmiques, sorgeix per la voluntat de transferir l'experiència de Riba-roja d'Ebre, a la Ribera d'Ebre. Es vol potenciar l'atracció i retenció de talent, fomentar l'ocupació a les zones rurals difonent els valors del coworking i el teletreball en el marc dels projectes de cooperació dels GAL. S'inicia amb la cerca de persones que ja treballaven en remot a la comarca de la Ribera d'Ebre.

Entitats o persones que la promouen: Consorci Intercomarcal d'Iniciatives Socioeconòmiques, Begonya Garcia.

Escala: regional

Nivell de desplegament: Impacte sistèmic. S'emmarca en el Programa de Desenvolupament Rural de Catalunya 2014-2020.

11.1. Proposta de valor per àmbit d'impacte

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Econòmic	- Genera un valor referencial inicial amb la identificació d'uns 300 <i>coworkers</i>. - Afavoreix les possibilitats de creixement econòmic individual.	- Propicia la retenció de talent, la creació de sinergies entre <i>coworkers</i> i la dinamització de l'activitat econòmica.	- Contribueix a un canvi en la concepció del treball i fomenta el teletreball com a mesura d'estalvi econòmic i d'activació de l'economia local, que ha de prestar serveis a un nou col·lectiu de persones atretes pel projecte.
Ecològic	- Promou el consum de proximitat per les relacions que estableixen els <i>coworkers</i> amb les comunitats locals.	- Afavoreix la posada en valor de productes i serveis locals i activa els circuits comercials regionals	- El teletreball permet reduir els nivells de CO₂ generats pels desplaçaments i les despeses en infraestructures.

Àmbit d'impacte	Individual	Territorial	Global
Social	- Genera interacció dels nous públics amb la comunitat local i potencia relacions vinculades a l'escola i el veïnat.	- Activa noves relacions socials basades en la producció i noves demandes en diferents àmbits: formatiu, d'oci i consum.	- El teletreball afavoreix els vincles dels professionals a escala internacional. - En cas que s'especialitzés una xarxa de <i>coworking</i> podria resultar amb un impacte elevat a nivell global. - Contribueix a l'equilibri territorial i a revertir els efectes del despoblament sobre el teixit social i productiu dels espais rurals.
Psicològic	- Genera il·lusió entre els professionals per poder tornar al lloc d'origen sense perdre les possibilitats de disposar de xarxes de creixement professional.	- Projecta la idea de les Terres de l'Ebre com a espai on és possible desenvolupar-se professionalment.	- Contribueix a noves formes d'entendre el treball i el vincula amb la cerca de llocs on disposar d'una elevada qualitat de vida i en entorns propers als espais naturals, amb ritmes més pausats que a les grans ciutats.

Font: Elaboració pròpia

11.2. Oportunitats i amenaces de l'entorn

Tendència o fenomen de l'entorn	Tendència o fenomen del territori
- El despoblament rural té conseqüències en el teixit econòmic i productiu local.	- Les Terres de l'Ebre pateixen una fuga de talent, sobretot a les comarques de la Ribera d'Ebre i la Terra Alta. No obstant això, hi ha un interès creixent de les persones que han marxat per retornar i desenvolupar-se.
Oportunitat per al territori	Amenaça per al territori
- Permet augmentar la població o mantenir-la, així com canviar les tendències socials i afavorir contextos de diversitat. - Fomenta l'activació de línies i mentalitats diferents en els ecosistemes on es mou el col·lectiu dels coworkers. - Ofereix la possibilitat de revertir el talent dels coworkers en iniciatives orientades a la comunitat local mitjançant la participació en el teixit associatiu.	- La precarietat en les comunicacions representa una dificultat per assolir els objectius del projecte. - La dificultat d'accés a l'habitatge i la manca d'un mercat competitiu de compra i lloguer es converteixen en un impediment. - La percepció sobre com els nouvinguts seran acollits per la comunitat local i les possibilitats d'accés a serveis assistencials, xarxa d'ajuda mútua, etc., que permetin una conciliació real de la vida laboral i familiar encara pot suposar una barrera cultural.

Font: Elaboració pròpia

11.3. Connexions amb les pràctiques dominants i tendències de l'entorn

Pràctiques del sistema	Descripció
Educació, coneixement, xarxes i informació	- La xarxa d'espais de coworking impulsada pel consorci és pionera a nivell català. - Ha propiciat espais de diàleg i de canvi de concepció pel que fa a les metodologies de treball col·laboratiu. - S'aporta coneixement als centres educatius mitjançant activitats de difusió del concepte de coworking.
Polítiques, regulacions, incentius, despesa pública i inversió	- El projecte es finança al 100% amb fons públics nacionals i europeus. - La metodologia de treball cooperatiu entre els GAL ha canviat dinàmiques en la perspectiva política del desenvolupament local.
Tecnologia i innovació	- El projecte atrau professionals vinculats a la tecnologia, sobretot en l'àmbit 5G i es treballa amb diverses startups.
Finances i mercats privats	- La seva estructura es basa en les empreses privades que hi participen.
Valors i pràctiques culturals i socials	- La interacció dels <i>coworkers</i> amb la comunitat local contribueix a un canvi de mentalitat i a l'aportació d'idees noves i maneres de fer i a trencar amb vells prejudicis.
Avaluació	- La iniciativa constitueix una estratègia per revertir els efectes del despoblament rural que, en el cas de la Ribera d'Ebre, té una valoració positiva.

Font: Elaboració pròpia

Annex 2. Altres iniciatives amb potencial transformatiu identificades

El quadre següent mostra altres iniciatives amb potencial transformatiu identificades per àmbits geogràfics.

Àmbit geogràfic	Nom de la iniciativa	Descripció
Terres de l'Ebre	Think Tank Terres de l'Ebre	Agrupació professional amb voluntat de generar espais de diàleg i creació d'accions per al dinamisme, la sostenibilitat i el benestar de les Terres de l'Ebre.
	Centre tecnològic Eurecat	Basat en la resiliència climàtica. Té diverses iniciatives com per exemple: l'estudi sobre els sediments, diagnòstic i impacte, en fase de progrés; o el projecte Agroemprèn, de formació de joves emprenedors, amb col·laboració amb l'Escola Agrària.
	Artesania 360°	Projecte formatiu del col·lectiu Artra que porta als centres educatius la professionalització dels oficis tradicionals.
	Diàspora ebrenc	Col·lectiu de persones vinculades a les Terres de l'Ebre per a la promoció del teletreball, l'activisme per la millora de les comunicacions i la visibilització del talent ebrenc.
	Associació Catalana de Dones de la Mar (Baix Ebre i Montsià)	Entitat que sorgeix com a iniciativa de la mar de l'Ebre i que agrupa dones professionals vinculades amb les activitats marítimes i pesqueres de tota Catalunya.
Baix Ebre	Kensho Sake	Primera destil·leria de sake del mediterrani a partir d'arròs del delta ecològic, vinculada a l'experiència turística.
	Festa de l'Ecoturisme	Iniciativa de l'Associació d'Empreses de l'Ecoturisme del Delta de l'Ebre per a la promoció del turisme sostenible. (Baix Ebre i Montsià)
	Projecte Emma	Projecte d'investigació biomèdica del càncer de mama impulsat pel grup d'investigació en Patologia oncològica i bioinformàtica (PO & B) amb seu a l'Hospital Verge de la Cinta.
Montsià	Saika	Empresa de <i>packaging</i> amb diversos projectes d'empaquetatge sostenible

A.2. Altres iniciatives transformatives identificades

Àmbit geogràfic	Nom de la iniciativa	Descripció
	Escola del Poble Nou del Delta	Centre públic que forma part de la Zer Mediterrània. Basa l'experiència en l'educació viva i sistèmica mitjançant metodologies col·laboratives en educació mediambiental, projectes i foment del pensament tecnològic i l'emprenedoria rural.
	Cooperativa de dones arrosseres del Delta de l'Ebre	Iniciativa empresarial amb l'objectiu de donar visibilitat al treball de les dones i per promoure la producció i comercialització de la varietat Arodelta. Té el suport del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural, l'IRTA Estació Experimental de l'Ebre (IRTA Amposta), l'Ajuntament d'Amposta i l'Associació de Dones Món Rural de Catalunya
	Centre d'economia blava la Ràpita	Projectat per l'Ajuntament de la Ràpita, té la voluntat de ser un centre de referència en afers de creixement blau.
	L'Era comunalitat	Comunalitat d'Amposta, organització amb l'objectiu de gestionar, dinamitzar i reivindicar els béns comuns urbans i els béns comuns relacionals com a patrimoni de la ciutat.
	Biometagàs La Galera	Empresa de producció de biometà i biogàs a partir de residus orgànics.
	FabLab Terres de l'Ebre	Centre d'impuls a la innovació tecnològica, pretén fomentar la transmissió del coneixement mitjançant diversos projectes educatius.
	CENFIM	Clúster del moble i centre d'innovació en hàbitat.
	Hotel Algadir	Implementa una estratègia de responsabilitat social corporativa.
Ribera d'Ebre	COEbreLab	Laboratori públic d'innovació social per a la detecció de reptes i el testeig de solucions innovadores. Tenen un projecte d'aplicació de 5g al servei d'aigua potable del municipi.
	Ecologyhub Ebre	Ecosistema rural emergent d'emprenedoria verda i futurista.
	Maleta pedagògica dels forns d'oli de ginebre	Iniciativa de l'Associació Amics de Riba-roja d'Ebre de divulgació dels valors del patrimoni a l'escola.
Terra Alta	DO Terra Alta	Denominació d'origen gestionada pel Consell Regulador a fi d'impulsar el desenvolupament del sector vitivinícola de la comarca.

A.2. Altres iniciatives transformatives identificades

Àmbit geogràfic	Nom de la iniciativa	Descripció
	Terra roja, entitat pel desenvolupament local	Activitats de ciència ciutadana, promoció d'actius turístics i educació ambiental.
	Grisverd Mobiliari urbà sostenible	Única empresa de les Terres de l'Ebre que forma part del mapa d'experiències destacades de responsabilitat social empresarial de Catalunya.
	Mas de Burot	Projecte que posa en valor del patrimoni rural i les tècniques de construcció de l'arquitectura tradicional.
	Lo Rebost Ecològic	Associació de productors per promoure la gastronomia de proximitat en clau ecològica.

Font: Elaboració pròpia

Annex 3. Segmentació

En aquest informe s’analitzen en profunditat 11 iniciatives amb potencial transformatiu i se n’identifiquen 25 més. Del total de 36 iniciatives, 14 són públiques i 22 privades.

Podem agrupar-les en funció de l’impacte que generen en els àmbits econòmics o en les dimensions socials i mediambientals. A les taules següents s’indica com s’emmarquen en diverses d’aquestes àrees, amb l’objectiu de marcar possibilitats per a la creació de xarxes amb potencial transformatiu.

La taula 1 recull les iniciatives amb potencial transformatiu i la seva relació amb les dimensions socials i mediambientals en què generen un impacte més significatiu.

La taula 2 vincula les actuacions amb els àmbits de l’economia en què estableixen més connexions que, com es pot observar, són molt diverses.

Taula 1. Àmbits d’impacte de les iniciatives amb potencial transformatiu

Nom de la iniciativa	Resiliència al canvi climàtic	Sostenibilitat	Energia	Gestió del paisatge	Comunitat i xarxes d’interacció	Valors culturals i patrimoni	Innovació	Salut i benestar
Adaptació als ODS en les empreses turístiques		●			●	●		
Artesania 360º		●			●	●	●	
Associació Catalana de Dones de la Mar								
Biometagàs la galera	●	●	●				●	
Bombeig solar del reg a la Terra Alta	●	●	●	●				
CENFIM								
Centre d’economia blava de la Ràpita	●	●						
Centre tecnològic Eurecat	●	●	●			●	●	
COEbreLab							●	
Col·lectiu Cultura		●			●	●		
Comunitat energètica a les Terres de l'Ebre		●	●					

A.3. Segmentació

Nom de la iniciativa	Resiliència al canvi climàtic	Sostenibilitat	Energia	Gestió del paisatge	Comunitat i xarxes d'interacció	Valors culturals i patrimoni	Innovació	Salut i benestar
Cooperativa de dones arrosseres del Delta		●		●	●	●	●	●
Cowocat Rural		●			●	●	●	
Cultiu de macroalgues a les badies del delta	●	●				●	●	
Diàspora ebrenc					●	●		
DO Terra Alta		●		●		●		
Ecologyhub Ebre	●	●			●		●	
El món rural amb mirada de gènere		●		●	●	●		
Escola del Poble Nou del Delta		●			●	●	●	
FabLab Terres de l'Ebre					●	●	●	
Festa de l'Ecoturisme	●	●		●	●	●		●
Gestió de la subsidència de l'esquerra del delta	●			●			●	
Gestió forestal sostenible del COPATE	●	●	●	●				
Grisverd Mobiliari urbà sostenible		●					●	
Hotel Algadir		●			●	●	●	●
Kensho Sake		●		●		●	●	
L'Era comunalitat					●	●	●	
Lo rebost ecològic		●	●	●	●	●		●
Maleta pedagògica dels forns d'oli de ginebre		●		●	●	●		
Marca Reserva de la Biosfera Terres de l'Ebre		●				●		
Mas de Burot		●		●	●	●		
Projecte Emma					●		●	●

A.3. Segmentació

Nom de la iniciativa	Resiliència al canvi climàtic	Sostenibilitat	Energia	Gestió del paisatge	Comunitat i xarxes d'interacció	Valors culturals i patrimoni	Innovació	Salut i benestar
Recuperació de terres de cultiu amb valor social	●	●		●	●	●		
Saika Pack		●					●	
Terra roja, desenvolupament local		●			●	●		
Think Tank Terres de l'Ebre		●			●	●	●	

Font: elaboració pròpia

Taula 2. Àmbits econòmics de les iniciatives amb potencial transformatiu

Nom de la iniciativa	Agricultura i alimentació	Pesca i aquicultura	Turisme	Comerç i oficis	Ciència i educació	Indústria
Adaptació als ODS en les empreses turístiques			●			
Artesania 360º				●	●	
Associació Catalana de Dones de la Mar		●		●	●	
Biometagàs la galera	●					●
Bombeig solar del reg a la Terra Alta	●					
CENFIM				●		●
Centre d'economia blava de la Ràpita		●	●	●		
Centre tecnològic Eurecat	●	●				
COEbreLab						●
Col·lectiu Cultura			●	●		
Comunitat energètica a les Terres de l'Ebre				●		●
Cooperativa de dones arrosseres del Delta	●					
Cowocat Rural				●	●	
Cultiu de macroalgues a les badies del delta	●	●			●	
Diàspora ebrenc				●		

A.3. Segmentació

Nom de la iniciativa	Agricultura i alimentació	Pesca i aqüicultura	Turisme	Comerç i oficis	Ciència i educació	Indústria
DO Terra Alta	●		●			
Ecologyhub Ebre				●	●	
El món rural amb mirada de gènere	●	●		●		
Escola del Poble Nou del Delta					●	
FabLab Terres de l'Ebre					●	
Festa de l'Ecoturisme			●			
Gestió de la subsidència de l'esquerra del delta	●					
Gestió forestal sostenible del COPATE	●			●	●	●
Grisverd Mobiliari urbà sostenible				●	●	
Hotel Algadir			●			
Kensho Sake	●		●			
L'Era comunitat				●		
Lo rebost ecològic	●	●	●			
Maleta pedagògica dels forns d'oli de ginebre					●	
Marca Reserva de la Biosfera Terres de l'Ebre	●	●	●	●	●	
Mas de Burot			●	●	●	
Projecte Emma					●	
Recuperació de terres de cultiu amb valor social	●			●	●	
Saika Pack						●
Terra roja, desenvolupament local			●			
Think Tank Terres de l'Ebre					●	

Font: elaboració pròpia